

TARTU ÜLIKOOL
SOTSIAALTEADUSTE VALDKOND

NARVA KOLLEDŽ
KEELED JA MITMEKEELSUS KOOLIS (EESTI KEEL)

Svetlana Maslenikova

**„LASTEVANEMATE HOIAKUD JA VALMISOLEK EESTIKEELSELE ÕPPELE
ÜLEMINEKUKS IDA-VIRUMAA ÜHE PÕHIKOOLI NÄITEL“**

Bakalaureusetöö

Juhendaja: Elvira Küün

NARVA 2024

Olen koostanud töö iseseisvalt. Kõik töö koostamisel kasutatud teiste autorite tööd, põhimõttelised seisukohad, kirjandusallikatest ja mujalt pärinevad andmed on viidatud.

Svetlana Maslenikova, 20.05.2024

Lihtlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja lõputöö üldsusele kättesaadavaks tegemiseks

Mina, Svetlana Maslenikova (25.02.1991),

1. annan Tartu Ülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) enda loodud teose „LASTEVANEMATE HOIAKUD JA VALMISOLEK EESTIKEELSELE ÕPPELE ÜLEMINEKUKS IDA-VIRUMAA ÜHE PÕHIKOOLI NÄITEL“,

mille juhendaja on Elvira Kүүn,

reprodutseerimiseks säilitamise ja üldsusele kättesaadavaks tegemise eesmärgil, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace-is lisamise eesmärgil kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni;

2. üldsusele kättesaadavaks tegemiseks Tartu Ülikooli veebikeskkonna kaudu, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace'i kaudu kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni.

3. Olen teadlik, et punktis 1 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile.

4. Kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei rikuta teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse seadusest tulenevaid õigusi.

Svetlana Maslenikova

Narva, 20.05.2024

LÜHENDID

INSA – Integratsiooni Sihtasutus

CALP – *cognitive academic language proficiency*

PGS – Põhikooli- ja gümnaasiumiseadus

Abstract

The aim of the present Bachelor's thesis is to research the attitudes and willingness of parents to transition to Estonian-language instruction on the example of one school in Ida-Viru county in Estonia. This work helps to clarify how the transition to Estonian-language instruction may impact their children's Estonian language development, acquisition of knowledge and cultural self-identification.

The present work is important because of the necessity to research the attitudes of parents to transition to Estonian-language instruction in the region where the contact with Estonian language is the lowest and the use of Russian language in return traditionally dominated.

In this Bachelor's thesis the transition to Estonian-language instruction is considered in the context of a positive impact on Estonian society and on the other hand from the point of view of potential challenges which can cause parental concern over their children's future. The graduation paper contains theoretical information on the transition's positive aspects such as a sense of national identity, enhancing the quality of education and providing equal opportunities for further education and employment. Among the disadvantages of transition to Estonian-language instruction are presented the following issues: decline in the quality of education, the loss of Russian culture and identity and the lack of qualified teachers.

For data collection a qualitative research method is used. The study involved eight Russian speaking parents whose children study at Sinimäe basic school. The interviews consisted of semi-structured and open-ended questions.

The results of present research suggest that the majority of respondents believes that the transition to Estonian-language instruction will bring with it more challenges than positive changes. The findings of this study also shows that the respondents have no worries about the loss of Russian culture and identity of their children because of the Ida-Viru county language environment.

SISUKORD

SISSEJUHATUS.....	7
1. Eestikeelsele haridusele üleminek.....	10
1.1 Eestikeelsele haridusele ülemineku põhjused	11
1.1.1 Poliitilised põhjused	11
1.1.2 Riigiidentiteet ja ühiskonna sidususe suurendamine	12
1.1.3 Õppe kvaliteedi parandamine	14
1.1.4 Võrdsed võimalused edasiõppimiseks ja tööleminekuks	15
2. Eestikeelsele haridusele üleminekuga seotud probleemid	17
2.1 Üleminek eestikeelsele haridusele – kas ühiskonna demokraatlik areng või inimõiguste rikkumine?	17
2.2 Lastevanemate hirmud	19
2.2.1 Hariduse kvaliteedi langus	19
2.2.2 Vene kultuuri ja identiteedi kaotus.....	20
2.2.3 Õpetajate puudus	21
3. TAUSTAINFO.....	23
3.1 Ida-Viru piirkonna eripärad.....	23
3.2 Sinimäe Põhikool	25
4. UURIMISMETODOLOOGIA.....	27
4.1 Uurimismetoodika	27
4.2 Ülevaade valimist.....	28
4.3 Uurimisprotseduuri kirjeldus.....	29
5. TULEMUSED.....	30
5.1 Eestikeelsele haridusele ülemineku positiivsed küljed lapsevanemate arvamusel.....	30
5.2 Lastevanemate peamised üleminekuga seotud mured ja hirmud	33
5.3 Eestikeelsele haridusele ülemineku mõju lapse kultuuriidentiteedi säilitamisele	37
5.4 Laste ettevalmistus üleminekuks ning vajalikud meetmed ülemineku sujuvaks tagamiseks.....	42
ARUTELU JA JÄRELDUSED	46
KOKKUVÕTE.....	50
SUMMARY	52
KIRJANDUS.....	55
LISAD	61
LISA. 1	61

SISSEJUHATUS

Uurin siinses töös lastevanemate hoiakuid ja valmisolekut eestikeelsele õppele üleminekuks Ida-Virumaa ühe põhikooli näitel. Üleminek eestikeelsele õppele on praegu aktuaalne teema, mida on muu hulgas üha aktiivsemalt hakatud ka Eesti meediaruumis käsitlema. Oma töös vaatlen üleminekut eri vaatenurkadest. Vaieldamatult on üleminekul oma positiivsed küljed. Integratsiooni monitooringu 2020 andmete põhjal arvab enamik Eesti elanikke, et eesti keeles õppimisega paraneb muu emakeelega laste keeleoskus (92%), avarduvad haridusvõimalused (89%) ja tiheneb kontakt teiste rahvuste esindajatega (89%), lisaks suureneb konkurentsivõime koolilõpetajate seas (86%), areneb mõtlemine ja loovus (81%) ning ühtlustub teadmiste tase eesti ja muu õppekeelega õpilastel (77%) (Mägi *et al.*, 2020, lk 17).

Vaatamata nendele märkimisväärsetele eelistele toob üleminek endaga kaasa ka inimeste kahtlusi ja muresid laste õppeedukuse, emotsionaalse seisundi ning kultuurilise identiteedi suhtes. Integratsiooni monitooringu (2020) andmetest nähtub, et üsna suur arv Eesti elanikke näeb muu emakeelega laste eesti keeles õppimisel ka halbu külgi. Rohkem kui kolmandik monitooringus osalenuist leiab, et üleminekuga suureneb lastel stress ja pinge (38%), üks kolmandik on arvamusel, et aineteadmiste omandamisel tekivad lastel raskused (35%), üks neljandik osalenutest näeb emakeele oskuse säilimisel ohtu (25%) ning tajutakse ka ohtu oma kultuuriidentiteedi säilitamisele ja arendamisele (23%). (Mägi *et al.*, 2020, lk 17) Nagu neist andmetest selgub, on inimeste reaktsioonid eestikeelsele haridusele ülemineku suhtes üsna erinevad. See paneb mõtlema, kas üleminek toob ühiskonnale ilmsemalt kasu või tekitab hoopis edaspidiseid raskusi.

Oma uurimuses lähtun Klaas-Langi jt (2023) korraldatud sarnasest uuringust, mille käigus selgus, et haridusasutuste vaatest kardavad vanemad, et 1) ei suuda eestikeelse õppe korral tagada lapse akadeemilist edasijõudmist; 2) lapse identiteet hägustub ning kaob side oma emakeele ja päritolukultuuriga; 3) teises keeles õppimine põhjustab raskusi; 4) puudub ühine suhtluskeel eestikeelse haridusasutuse ja vähese eesti keele oskusega vanemate vahel (Klaas-Lang *et al.*, 2023, lk 87). Uuring oli läbi viidud Tartu linnas, millest võttis osa viis vene õppekeelega kooli. Tartu on eestikeelne piirkond, kus eesti keelt omandatakse loomulikult, eesti keelt emakeelena rääkijatega reaalses elus kokku puutudes, nendega suheldes. Ida-Viru piirkonnas on neid võimalusi inimestel vähem või need puuduvad üldse, kuna eesti keelekeskkond on ahtam ning eesti keele omandamine võib sageli piirduda vaid laste koolis viibimise ajaga, lisandub ka kvalifitseeritud õpetajate

probleem, eriti Ida-Viru regioonis (vt nt Soll, 2014). Sellega seoses on siinse töö uurimisprobleem seotud vajadusega uurida eestikeelsele haridusele üleminekusse suhtumist just selles piirkonnas, kus eesti keelega igapäevane kokkupuude on minimaalne ning suhtluses domineerib vene keel, ühtlasi on mainitud teema praeguseni veel alauurimata.

Uurimistöö eesmärgiks on välja selgitada Ida-Virumaa Sinimäe Põhikooli lastevanemate hoiakud eestikeelsele haridusele ülemineku suhtes. Uuring aitab täpsustada, milline võib olla lastevanemate arvates eestikeelsele õppele ülemineku mõju nende laste eesti keele oskuse arendamisele ja teadmiste omandamisele ning kultuuriidentiteedi säilitamisele.

Eesmärgi saavutamiseks on püstitatud järgmised uurimisküsimused:

- Millised on lapsevanemate arvates eestikeelsele haridusele ülemineku positiivsed küljed?
- Millised on lastevanemate peamised üleminekuga seotud mured ja hirmud?
- Kuidas ja kuidas mõjub lastevanemate arvates üleminek eestikeelsele õppele lapse kultuuriidentiteedi säilitamisele?
- Kuidas hindavad lapsevanemad enda lapse eestikeelsele õppele üleminekuks ettevalmistust ja millised on lastevanemate pakutud lahendused selleks, et üleminek sujuks?

Uuringu läbiviimisel olen kasutanud kvalitatiivset uurimisviisi, nimelt poolstruktureeritud intervjuud, mis on läbi viidud kokku 8 inimesega perioodil 26.12.2023–07.01.2024 Sillamäel ja Sinimäel. Kaasasin uuringusse Sinimäe kooli lapsevanemaid, kelle emakeel on vene keel.

Töö koosneb kuuest peatükist. Esimeses peatükis annan lühikese ülevaate Eesti keeleseadusest, ühtlasi sellest, millised eesmärgid on uue arengukava (2021–2035) fookuses, millal üleminek tegelikult algab ja mida pakub eestikeelne haridus Eesti elanikkonnale. Esimene peatükk on keskendunud ülemineku vaieldamatutele eelistele, nagu näiteks riigiidentiteedi ja ühiskonna sidususe suurendamine, õppe kvaliteedi parandamine, võrdsed võimalused edasiõppimiseks ja tööturul konkureerimiseks kõigile Eesti elanikele ning ühise inforuumi loomine.

Teises peatükis käsitlen üleminekuga seotud probleeme. Peatükis on fookustatud venekeelse elanikkonna üleminekuga seotud mured ja rahulolematust, nimelt just lastevanemate hirmud, milleks on hariduse kvaliteedi langus, vene kultuuri ja identiteedi kaotus ning kvalifitseeritud õpetajate puudus. Samuti vaatlen üleminekut rahvusvähemuse positsioonilt: kas üleminek eestikeelsele õppele kui meede on kõigi Eesti inimeste huvides või hoopis inimõiguste rikkumine.

Kolmandas peatükis kirjeldan uuritava kooli piirkonna eripärasid: Ida-Virumaa rahvastikku, keelekeskkonda ja seda, miks Ida-Viru maakond vajab eestikeelsele õppele üleminekul enim toetust ja tähelepanu. Samuti annab peatükk ülevaate uuritava kooli ajaloost ja arengukavast. Neljandas peatükis kirjeldan valitud meetodikat, valimit ja uurimisprotseduuri. Viiendas peatükis analüüsin saadud tulemusi. Kuuendas peatükis esitan saadud tulemused Sinimäe Põhikooli lastevanemate hoiakute kohta vastaval teemal, annan vastused püstitatud uurimisküsimustele ja esitan kokkuvõtte.

1. Eestikeelsele haridusele üleminek

Eesti on aastasade vältel olnud mitme keele mõjusfääris. Kuni XVIII sajandini kasutati asjaajamisel taani, saksa ja rootsi keelt, Vene tsaaririigi koosseisus (1721–1918) domineeris baltisakslaste kõrge positsiooni tõttu nii asjaajamises, hariduses kui ka kultuuris saksa keel. Alates 1880. aastaist sai valitsemiskeeleks vene keel, kultuuri vallas säilis saksa keele positsioon, kuid samal ajal hakati hariduses ja kultuuris kasutama ka eesti keelt. (Tomusk, 2015, lk 1)

Eesti NSV keeleseadus, mis kuulutas eesti keele taas riigikeeleks, võeti vastu 18. jaanuaril 1989 (Tomusk, 2015, lk 3). 2021/2022. õa oli Eestis 2 algkooli, 35 põhikooli, 36 keskkooli/gümnaasiumi ja 4 täiskasvanute gümnaasiumi, mille põhimääruses on määratletud õppekeelena vene või eesti ja vene keel. Vene õppekeelega koolides õppis statsionaarses õppes 21 079 õpilast ja mittestatsionaarselt 76 õpilast. (Haridus- ja...2022, lk 4)

Aastal 2021 kinnitas valitsus kaks valdkondlikku arengukava aastani 2035: haridusvaldkonna arengukava fookuses on õpetajate järelkasvu tagamine, õppe personaliseerimine ja õppijate igakülgne toetamine. Eesti keele arengukava keskendub eesti keele populariseerimisele, staatuse kindlustamisele ning keeleteaduse ja -tehnoloogia arendamisele. Keeleõppe teemad on olulisel kohal mõlemas valdkondlikus arengukavas. (Valitsus, i.a) 12. detsembril 2022 astuti Eesti seadusloomes otsustav samm: Riigikogu võttis vastu põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse muudatused, mis kohustavad kõiki riigi- ja munitsipaalkoole minema järk-järgult üle eestikeelsele õppele (PGS 2022). Ajaraamistiku järgi saab põhikool täielikult eestikeelseks siiski alles õppeaastaks 2030/2031 (Klaas-Lang *et al.*, 2023, lk 82). Üleminek eestikeelsele haridusele algab koolis 1. ja 4. klassis 2024. aastal ja kestab kuni 2030. aastani. Plaanitakse suurendada eestikeelse õppe mahtu ning tagada kvalifikatsiooninõuetele vastavate õpetajate olemasolu. (Haridus... i.a)

Eestis kehtiva üleminekuseaduse (Riigi Teataja, 2023) PGS § 100¹⁵ sõnastusest lähtuvalt (1) võib hoolekogu ettepanekul ja valla- või linnavolikogu otsuse alusel muu keel olla õppekeeleks eesti keele asemel:

- 1) 2024/2025. õppeaastal põhikooli 2., 3. ja 5.–9. klassis;
- 2) 2025/2026. õppeaastal põhikooli 3. ja 6.–9. klassis;
- 3) 2026/2027. õppeaastal põhikooli 7.–9. klassis;
- 4) 2027/2028. õppeaastal põhikooli 8.–9. klassis;
- 5) 2028/2029. õppeaastal põhikooli 9. klassis. (Riigi Teataja, 2023)

Eesti keele arengukava 2021–2035 järgi minnakse üle eestikeelsele haridusele ning õppetööd korraldatakse koolides ja lasteaedades eesti keeles. Eestikeelne kooliharidus võimaldab lastel ja noortel paremini lõimuda Eesti ühiskonda, annab ühise väärtusruumi ja võrdsed võimalused kõigile Eesti elanikele. (Vabariigi Valitsus, i.a)

1.1 Eestikeelsele haridusele ülemineku põhjused

Keeleprogrammi 2023–2026 järgi on tarvis Eesti ühiskonnas edukaks toimimiseks vallata eesti keelt, kuid leidub elanikke, kelle eesti keele oskus on selleks ebapiisav, et nad saaksid takistusteta omandada haridust, osaleda tööturul ja ühiskonnaelus. (Haridus- ja..., 2023, lk 1)

“Taasiseseisvumine seadis Eesti ühiskonnale väljakutse tagada eestikeelne haridus kõigile Eestis elavatele inimestele. Rahvusvähemuste keeles haridust pakuvad koolid on teinud juba aastakümneid keerulist, ent tänuväärsest tööd eestikeelse õppe rakendamiseks” (Rootamm-Valter, 2013).

Haridusministeeriumi (1998) ja riikliku programmi (2000) kohaselt (viidatud Soll *et al*, 2014, lk 202 vahendusel) järgitakse tänapäeva Eesti haridussüsteemis õppekeele puhul 1990. aastate lõpus ja 2000. aastate alguses püstitatud eesmärke: 1) kujundada ühtne haridussüsteem õppekavade ja nendega seotud tegevuste tähenduses, sh koostada õppematerjalid vene õppekeelelega koolidele ning 2) suurendada eesti keele õppe mahtu ja parandada selle kvaliteeti.

1.1.1 Poliitilised põhjused

Iseseisvumise taastamise järel on Eesti keelepoliitika peamine ülesanne olnud eesti keele funktsioonide taastamine riigikeelena. Ennekõike on see tähendanud vabanemist Nõukogude okupatsiooni tagajärgedest, mille tõttu madaldu olulisel määral eesti keele staatus ühiskonnas ning ahenes selle kasutusala (G. Hogan-Brun *et al.*, 2009, viidatud Tomusk, 2017, lk 303 vahendusel). Endine haridus- ja teadusminister Tõnis Lukas (2022) on rõhutanud, et üleminek täielikult eestikeelsele õppele on kõigi laste ja noorte endi tuleviku huvides, kuna selle eesmärgiks on tagada kõigile kvaliteetne eestikeelne haridus. Üleminek kindlustab ühiskonna ükskeelsuse ja ühtse inforuumi, mis omakorda aitab läbi näha Venemaa imperialistlikke huvisid ja neile potentsiaalselt vastu astuda. (Haridus... 2022)

Kehv riigikeele oskus on sageli takistuseks venekeelsete noorte ühiskonda kaasamisel. Ühelt poolt tähendab see, et nad jäävad kõrvale eestikeelsest inforuumist, teisalt aga seda, et nad tarbivad

Venemaa meediat. Teise riigi meediasfääris keskendutakse teistele teemadele ja nii võivad neile jääda Eesti ühiskonnaga seotud probleemid kaugeks. (Allaste *et al.*, 2023, lk 41) Venekeelsete noorte poliitikakäsitlused ja -huvi keskenduvad sagedamini globaalprobleemidele, suurriikide suhetele ning Venemaa–USA vastasseisule, samas kui eestikeelsete noorte huvi on suunatud enam kodumaisele poliitikale (*ibid.*). Reformierakonna fraktsiooni nimel kõnelenud Signe Kivi (2022) arvab, et eestikeelses hariduses on nähtav lõhe eesti ja vene keeles hariduse omandanud õpilaste tulemustes. Tema veendumuse järgi elavad eesti ja vene õppekeelega koolides õppinud inimesed üha enam eri piirkondades ja viimati mainitud siiski sageli just mitte-eestimeelses infoväljas. (Riigikogu, 2022) Siineri ja Vihalemma (2013, lk 82) artiklis, milles analüüsitakse eesti keele jätkusuutlikkust 21. sajandil, väidetakse, et Eesti keelepoliitikat vaadeldakse kontrollimehhanismina, mille mõju all on haridusasutused, vähemusrahvused ja üksikud inimesed. (Siiner ja Vihalemm, 2013, lk 82).

M. Ehala (2019) järgi on Eesti riik Venemaalt ja Ukrainast pärit sisserändajate jaoks üsna soodne koht, sest siin on kõikjal olemas võimalus kasutada vene keelt: teeninduses, arstiabi saamisel ning ka teistes eluvaldkondades. Eestis on võimalik saada ka venekeelset haridust ja leida endale venekeelset suhtlusringkonda. Ehala (2019) väitel kui riik ei tegele nende sisserändajate Eesti ühiskonda lõimimisega, võib see põhjustada vähemusrahva segregatsiooni, mis võib omakorda muutuda tõsiseks sise- ja välispoliitiliseks julgeolekuohuks. (Ehala, 2019)

“Ajaloolise kogemuse ja Euroopa migratsioonikriisi halva eeskuju tõttu on paljude eestlaste jaoks igasugune sisseränne ja rahvuslik segunemine suurem eksistentsiaalne oht kui demograafiline hääbumine.” (Ehala, 2019)

1.1.2 Riigiidentiteet ja ühiskonna sidususe suurendamine

Riigi seisukohalt on oluline, et eri rahvusrühmad saaksid hästi läbi ja jagaksid teatud ühiseid väärtusi, mis võimaldaks ühiskonna normaalset funktsioneerimist (Kitsnik *et al.*, 2021).

John Berry (1974, lk 240–245) järgi on olemas neli akulturatsioonistrateegiat: assimileerumine (inimene kaotab oma kultuuri, identiteedi ja keele ning samastub domineeriva grupiga); separatsioon (inimene säilitab oma keele, kultuuri ja identiteedi, kuid temal ei ole seost domineeriva grupiga), marginaliseerumine (inimene kaotab oma identiteedi, keele ja kultuuri ning tal puudub seos enamusgrupiga); ja integratsioon ehk lõimumine (inimene liitub enamusrühmaga, jagab ühiseid väärtusi, omandab uue keele ning samal ajal säilitab oma keele, kultuuri ja

identiteedi) (Berry, 1974, lk 240–245). Vene keele laialdane kasutamine ainukese kodukeelena on märk ulatusliku keelelise segregatsiooni olemasolust. Vaid umbes üks kümnest vene keele kodukeelena kasutajast on teataval määral kakskeelne, ehkki vaid marginaalne osa neist on sündinud väljaspool Eestit. Kaks kolmandikku venekeelsete õpilaste vanematest on sündinud Eestis. See tähendab, et juriidiliselt ei saa neid enam pidada sisserändajateks ega sisserändajate pereliikmeteks, hoolimata sellest, et nende keeleline käitumine viitab vastupidisele. Seepärast on Eestis, kus eesti keel on ainus riigikeel, võimalik põlvest põlve säilitada vene keele ainukese kodukeelena, ka keele- ja integratsioonipoliitikat on peetud nõrgaks. (Rannut ja Rannut, 2010, lk 245–246)

Riigi tasandil hakati lõimumispoliitikat Eestis ellu viima 1990. aastate teisel poolel: esimene valdkondlik arengukava loodi 1997–2000 ning paralleelselt ka lõimumispoliitikaga seotud institutsioonid, nt Integratsiooni Sihtasutus (edaspidi INSA)” (Lõimumisprogramm 2021–2024). Riigiidentiteedi kujunemise võimalusi mõjutab ühiskonnas valitsev hoiak etniliste eripärade suhtes ning see, kas neid tajutakse ühiselu normaalse osana või tekitavad need pigem häiritust (Vetik, 2008, lk 172). Ühiskonna sidususe suurendamist ja riigi põhirahvastikust erineva keele- ja kultuuritaustaga inimeste lõimimist ühiskonnaellu peetakse üha olulisemaks nii riigi stabiilsuse, majanduse kasvupotentsiaali kui ka ühiskonna heaolu aspektist. (Lõimumisprogramm 2021–2024).

1997. aasta uuring (Aune Valk, i.a) näitab, et Eestis elavatele eestlastele oli peamiseks eestlaseks olemisega seotud aspektiks territoorium – kas Eesti tervikuna või maatükk nende kodukohas või nende vanemate kodukohas. Teisena mainiti keelt ja iseseisvuse eest seismist ning vastandumist teistele rahvustele. (Valk, i.a, lk 124) Eesti keelekeskkonna seisukohalt on oluline küsimus, kas venesuunalise keelevahetuse hoog on pärast Eesti iseseisvuse taastamist raugenud. (Puur *et al.*, 2016, lk 275, viidatud Puur *et al.*, 2024, lk 275). Aidarovi ja Drechsleri (2013) väitel pole vastupanu venestumisele eestlaste jaoks “isiklik probleem” venelastega. See on “globaalne” küsimus, millega sotsialiseerub Eesti riik “demokraatlikku läände” ja Euroopa Liitu. Seega ei seisa eestikeelsed inimesed venestumisele vastu sellepärast, et nad kardaksid venelasi, vaid sellepärast, et nad toetavad siiralt teisi riike nende enda riikide rajamisel, demokraatia ja rahvusliku enesemääramise nimel. (Aidarov ja Drechsler, 2013, lk 108–109)

Motivatsioon keele väärtustamiseks tuleneb selle keele sotsiaalsest funktsionaalsusest. Põhimõtteliselt täidab keel ühiskonnas kaht ülesannet – see soodustab inimestevahelist suhtlemist

ning näitab tavateadvuse pinnal üldjuhul kuuluvust ka teatud rahvuse hulka. (Ehala, i.a, lk 61) Siinse töö autorina soovin rõhutada, et muidugi on selge, et kindla keele kasutamine või eelistamine ei pruugi alati rahvuskuuluvust näidata.

Vene keel ei ole Eestis ohustatud keel, mida tuleks eesti keele eest kaitsta. Venekeelsed ei kasuta emakeele asemel kodukeelena eesti keelt ega ole muutumas ükskeelselt eestikeelseks. On näha just vastupidist tendentsi: vene lapsed on sageli ükskeelsed ja valdavad üldjuhul ainult oma emakeelt. (Vare, 2021, lk 44) Neil on aga tingimata vaja osata ka eesti keelt, mis on Eesti riigikeel, sest umbkeelsena ei ole nad võrdses olukorras lastega, kelle emakeeleks on riigikeel. Riigi otsene kohustus on luua niisugused tingimused, korraldada hariduse andmine sellisel viisil, et muukeelsed lapsed omandaksid üldhariduse, eeskätt kohustusliku üldhariduse käigus ka eesti keele. (*ibid.*) Teise keele õppe kontekstis aga on oluline rõhutada, et üldiselt peetakse oluliseks just integratiivset keeleõppe motivatsiooni (Rannut, 2005, lk 10).

1.1.3 Õppe kvaliteedi parandamine

Kahtlemata peab hariduses olema põhiline fookus õppija arengul. Seega on õppija ning tema vajadused, huvid, oskused ja võimed iga hariduspoliitilise otsuse keskmeks ning lähtekohaks. Kõikidele õpilastele tuleb tagada ligipääs haridusele, olenemata nende soost, rahvusest, rassist seksuaalsest orientatsioonist, usulistest tõekspidamistest või sotsiaalsest taustast, füüsilisest ja vaimsest erivajadusest. (Õpilaste Eesti, 2023, lk 1) OECD PISA uuringu tulemused näitavad, et Eestis on maailma parim venekeelne haridus, kuid nüüdisaegse venekeelse õppevara puudumise tõttu ning ka seepärast, et õpetajaid ei ole rohkem kui kümme aastat ette valmistatud, jääb see eestikeelsest haridusest vähemalt ühe õppeaasta võrra maha. (Haridus- ja... i.a) Kuigi vene üldhariduskool oli pärast Eesti iseseisvuse taastamist haridussüsteemi ühtlustamise käigus sisuliselt palju muutunud (mindi üle ühtsele riiklikule õppekavale, uuendati suur osa õppekirjandusest), oli keelelis-kommunikatiivne integratsioon arenenud siiski suhteliselt aeglaselt (Vare, 2001, lk 10). Olgugi et olukord ei ole enam endine, jaguneb Eesti haridussüsteem ka praegu veel kaheks, teineteisest keelebarjääriga lahutatud osaks (Ehala, 2019)

Eestis elavad õpilased, kelle esimene keel on mõni muu keel, õpivad koolis eesti keelt teise keelena (Kitsnik ja Berezina, 2021, lk 125). Eesti keel, nagu teada, on põhiseaduse järgi Eesti ainuke riigikeel, kuid selleks, et riigikeel saaks täita oma funktsioone, on oluline, et kõik elanikud kogu riigis seda valdaksid (Vare, 2001, lk 3). Peamine viis selle saavutamiseks on haridus, eeskätt

kohustuslik põhiharidus, mis loob aluse riigikeele kasutamiseks kõigil järgnevatel haridusastmetel (*ibid.*).

PISA uuringud (2022) näitavad, et eesti õppekeelega õpilaste keskmine sooritus (534 punkti) on 39 punkti võrra kõrgem vene õppekeelega õpilaste tulemustest (498 punkti). Vahe (36 punkti) on jätkuvalt väga suur ning 39 punkti võrdsustatakse ühe õppeaasta läbimisega. Seda erinevust on fikseeritud juba 20 aastat. (Tire *et al.*, 2023, lk 77)

PISA 2015 uuring tõi välja ka mõned kitsaskohad meie haridussüsteemis. Vene keeles õppivate poiste ja tüdrukute tulemused funktsionaalses lugemisoskuses on madalamad kui eesti õppekeelega koolides õppivate poiste ja tüdrukute hulgas. Rõhutada tuleb, et õpilased tegid testi oma õppekeeles, nii et erinevused tulenevad ilmselt eri õpetamisviisidest, mitte kehvast eesti keele oskusest. (Henno, 2017, lk 55) Eestis sündimine annab noorele põlvkonnale hea stardipositsiooni, sest neil tuleb märksa vähem ületada kohanemiskursi, võrreldes sisse rännanud vanema põlvkonnaga, kes pidid võõras ja harjumatus keskkonnas alles õppima hakkama saama. (Proos ja Pettai, 2008, lk 7)

1.1.4 Võrdsed võimalused edasiõppimiseks ja tööleminekuks

Ü. Rannut (2005, lk 8) on kirjutanud, et statistika järgi võimaldab eesti keele oskus vene elanikkonnal end Eestis paremini realiseerida. (Rannut, 2005, lk 8). Aastal 2006 läbi viidud uuringust (vt Küün, 2006), mille eesmärgiks oli välja selgitada, kuidas saavad venekeelsed noored Eestis pärast venekeelse kooli lõpetamist hakkama ning kuidas mõjutavad eesti keele oskuse tase ja rahvus nende väljavaateid Eesti tööturul, selgus, et Eestiga seostas oma tulevikuplaane ainult 65% uuringus osalenud noortest. Tuleviku suhtes tundsid ebakindlust need venekeelsed noored, kelle eesti keele oskus ei olnud eriti hea. Samuti olid nad kogenud ebasõbralikkust ametiasutustes ning valdavalt polnud nad oma tööga rahul. (Küün, 2006: 119–126)

Aastal 2007 tehtud uuringust selgus aga, et üheks teguriks, mis mõjutab venekeelse noorema põlvkonna paremat majanduslikku toimetulekut, on Eesti kodakondsuse olemasolu, millega seostub üldiselt eesti keele parem oskus ja avaramad võimalused valikuteks tööturul (Proos ja Pettai, 2008, lk 10). Aastal 2012 korraldatud uuringu järgi oli 69–88%-il 15–29-aastatel isikutel Eesti kodakondsus. Eesti kodanikest tuli majanduslikult hästi toime 80%, määratlemata kodakondsusega inimestest 66% ja Venemaa kodanikest vaid 54% (Mägi ja Nestor, 2023, lk 46). Kõige tugevam seos valitseb välisriigis edasiõppimise soovi ja gümnaasiumi õppekeele vahel. Nende noorte puhul, kes omandasid küsitluse hetkel keskhariidust eesti keelest erinevas (valdavalt vene) õppekeeles, esines üle kuue korra suurem tõenäosus, et nad soovivad jätkata õpinguid

välismaal (*ibid.*). Samas on Eesti ühiskonnas avaldatud ka arvamust, et “enamiku teisest rahvusest inimeste arvates peab edu saavutamiseks olema eestlane” (Eesti ühiskonna lõimumise monitooring 2020). Ilmselt võivad selle arvamuse taga peituda siiski eesti keele oskusega seotud aspektid, kuid et seda kindlalt väita, tuleks vastavat teemat eraldi uurida. Jauhiainen ja Erbsen (2023) on rõhutanud, et eesti keele oskuse puudumine takistab Eestis töö leidmist nii avalikus sektoris kui ka erasektoris. (Jauhiainen ja Erbsen, 2023).

Järgmises peatükis annan ülevaate eestikeelsele õppele üleminekuga seotud väljakutsetest.

2. Eestikeelsele haridusele üleminekuga seotud probleemid

Oma ülevaates kirjutab A. Kiisla (2023, lk 79), et praeguste venekeelsete koolide olemasolu on ajalooliselt tingitud ning pärast Eesti iseseisvuse taastamist oli vene õppekeele koolide ülesanne tagada vene elanikkonna jätkusuutlikkus Eestis. Haridus- ja teadusministeeriumi praeguse otsusega üle viia kõik lasteaiad ja koolid täielikult eestikeelsele õppele kasvab venekeelse elanikkonna rahulolematust. (Kiisla, 2023, lk 79) Kunitsõn ja Kalev (2021) on kirjutanud, et näiteks Tallinnas moodustab venekeelne vähemus üle kolmandiku elanikkonnast, Kirde-Eestis vastavalt rohkem kui 80% elanikkonnast. See teeb integratsioonipoliitika ja koolisüsteemi reformi üsna keeruliseks. (Kunitsõn ja Kalev, 2021) Lapsevanemate suurim mure seoses eestikeelsele haridusele üleminekuga on laste suurenenud õppekoormus nii koolis kui ka lasteaias. Kardetakse, et laste õppeedukus langeb ja neil on keerulisem teatud õppeaineid (eriti reaallaineid) omandada. Lapsevanemad on mures, et emakeelest erinevas keeles õppimine toob lapsele lisapingeid ja põhjustab psühholoogilist stressi ning seetõttu jääb lastel ja noortel vähem aega huvitegevuseks, mis võib vähendada õpilaste motivatsiooni koolis käia ja õppida. (Kivistik *et al.*, 2023, lk 34)

2.1 Üleminek eestikeelsele haridusele – kas ühiskonna demokraatlik areng või inimõiguste rikkumine?

Ühiskonna all mõistetakse tavaliselt inimkooslust, mis elab samade reeglite ja seaduste järgi, kasutab samu institutsioone ning jagab sama elukohta. Mõnikord jagab ühiskond ka sama kultuuri ja keelt, kuid mitte alati. (Ehala, i.a, lk 59) 1941. aasta loendusel (Tiit, 2014, lk 45) oli eestlaste osatähtsus rahvastikus üle 90%. /.../ 1945. aasta massiivse immigrandide saabumisega muutus rahvusstruktuur kirjuks. Nõukogude rahvaste esindajate arv kasvas. Sisserändajate hulgas olid ukrainlased, valgevenelased, kasahhid, tatarlased ja teised, kuid kõige rohkem kasvas venelaste arv. “Eesti põliselanikud on need, kelle vanemad või üks vanem ja vähemalt üks vanavanem on sündinud Eestis. Rahvaloenduse andmetel oli Eesti elanike seas põliselanikke 75,2%. Ülejäänud Eestis elavad inimesed on välispäritolu.” (Tiit, 2014, lk 53) Selgus, et Eestit ei pea oma ainukeseks kodumaaks üksnes kaks kolmandikku teistest rahvustest Eesti kodanikke, vaid ka ligilähedaselt pool kodakondsuseta muulastest. (Lauristin, 2008, lk 146) “Arvestades väikese riigi väheseid ressursse on otstarbekas teadvustada Eesti reaalsel keelepoliitilisel olukorda: 1880-ndail oli venestamine, 1920–30. aastatele oli tunnuslik eesti keele säilitamine-arendamine ning saksa keele

mõjude vähendamine. 20. sajandi teine pool kujunes vene keele mõjudega toimetulemiseks.” (Liiv, 2008, lk 271)

M. Rannuti (2004, lk 7) järgi oli Nõukogude keelepoliitika Eestis suunatud venekeelse elanikkonna ükskeelsusele ning samal ajal põlisrahva kakskeelsusele. Venelased ei pidanud riigikeelt kohustuslikus korras õppima, vaid ainult võimalusel ja vastavalt oma soovile. Eestlased omakorda aga pidid vene keele oskuse omandama. 2004. aasta seisuga oli Eesti keelepoliitika suunatud eesti keele ükskeelsusele kogu Eesti territooriumil. Eesti identiteedi üks põhitunnusteks peetav piiritlus – „meie” ja „nemad” – muudab keele kui ühe eristustunnuse tähtsaks ka teiste rahvusrühmade jaoks ning samal ajal võidakse eesti keele õppe juurutamist tunnetada ka survestamisena, assimileerimistaotlusena ning ühtlasi oma esimese keele oskust ja etnokultuurilist identiteeti ohustava mehhanismi käivitajana. (Vihalemm, 2011, Soll *et al.*, 2014, lk 201 vahendusel)

Aastal 2021 koostas INSA uue lõimumiskava, mille sõnastusest lähtudes on selle peamine eesmärk tagada ühiskonna lõimumine ja sotsiaalne side, kaasata eri keele- ja kultuuritaustaga inimesi ühiskonnaelus aktiivsesse osalemisesse, pühendada tähelepanu demokraatlike väärtuste ning ühise kultuuri-, info- ja suhtlusruumi jagamisele ning ühtekuuluvuse tundmisele. Kõigile Eestis elavatele inimestele luuakse võrdsed võimalused edukaks iseseisvaks toimetulekuks ja heaoluks. (Lõimumisprogramm 2021–2024) Lauristin jt (2007, lk 17) on varem toonitanud, et teisest rahvusest inimeste hinnangud arengutele eri valdkondades on eestlastega võrreldes siiski pessimistlikumad. Suurimad erinevused on seotud hinnangutega järgmistele valdkondadele: isikuvabadused ja inimõigused, valitsuse tegevus, demokraatia areng, sotsiaalne õiglus ja hea hariduse saamise võimalused (Lauristin *et al.*, 2007, lk 17). Siiner ja Vihalemm (2013, lk 84) on esile toonud, et 2011. aasta integratsiooni monitooringu andmete põhjal ei pruugi eesti keele tasemetunnistuse saamine ega eesti keele aktiivne kasutamine Eestis elavatel inimestel soodustada ühtekuuluvustunde suurenemist eesti keelt emakeelena kõnelejatega (Siiner ja Vihalemm, 2013, lk 84).

Viimase integratsiooni monitooringu (2023) andmetel mõjutab nii eestlaste kui ka teiste rahvuste esindajate lõimumist ja ka usaldustunnet Eesti riigi vastu inimeste majanduslik toimetulek ning veendumus, et kõigi Eesti elanike õigused on võrdsed ning arvestatakse kõigi inimeste huvisid oluliste otsuste tegemisel (Voog, 2023, lk 8).

M. Ehala järgi tuleb vähemusi põhirahvusega lõimida kaasavalt, mis aga samas ei peaks tähendama eritingimuste loomist, mis võib päädida sisulise lõimumise ebaõnnestumisena (Ehala, 2019). “Selline äraspidine „kaasamine” on sama halb kui tõrjumine: mõlemal juhul seatakse *meie* ja *nende* vahele piir, inimesel lastakse olla ja elada võõrana” (Ehala, 2019).

Inimõiguste peamisteks lähteaspektideks peetakse inimväärikust ja võrdsust (Council... i.a). Need peaksid kehtima ilma ajalise piiranguta võrdselt kõigile isikutele globaalselt. Inimõigused tuleks tagada kõigile inimestele, olenemata nende etnilisusest, rassist, nahavärvist, soost, emakeelest, usutunnistusest või muudest asjaoludest. (*ibid.*)

Eesti Vabariigi põhiseaduse (PS) § 37 lõikes 1 on sätestatud, et igaühel on õigus tasuta õppimisele. Riik ja kohalikud omavalitsused tagavad kodanikele piisava hulga õppeasutusi ning põhiharidus on kõigile Eesti lastele kohustuslik. Seadus lubab avada ka erakoole. Vähemusrahvuse õppeasutuste puhul on sätestatud, et õppeasutusel on õigus õppekeel ise valida. (Riigi Teataja, 2015)

2.2 Lastevanemate hirmud

Haridusasutuste vaatest kardavad vanemad, et 1) ei suuda eestikeelse õppe korral tagada lapse akadeemilist edasijõudmist; 2) lapse identiteet hägustub ning kaob side oma emakeele ja päritolukultuuriga; 3) teises keeles õppimine põhjustab raskusi; 4) puudub ühine suhtluskeel eestikeelse haridusasutuse ja vähese eesti keele oskusega vanemate vahel. Suures osas ühtivad need mured ka B. Klaas-Langi ja tema kolleegide korraldatud uuringu tulemustega, kuid mitte täielikult. (Klaas-Lang *et al.*, 2023, lk 87)

2.2.1 Hariduse kvaliteedi langus

Sarnaselt varasemate monitooringute tulemustega on ka 2020. aasta tulemuste järgi teisest rahvusest elanike eelistused märksa mitmekesisemad. Ligikaudu kolmandik vastajatest (32%) eelistab vene õppekeelega kooli, kus osa aineid õpetatakse eesti keeles, ja kui võrrelda eelmiste Eesti ühiskonna monitooringutega, on nõudlus just sellist tüüpi kooli järele kasvanud. Täielikult

vene õppekeelega kooli eelistab 12% teisest rahvusest vastajatest. (Mägi *et al.*, 2020, lk 19) Juhtkondade arvates tekitab lastevanemates enim küsimusi aineadmiste omandamine olukorras, kus õppetöö toimub ainult eesti keeles. Vanemate jaoks on oluline hariduse kvaliteet: kardetakse, et õppekeele vahetus võib takistada lapse akadeemilist edasijõudmist. (Klaas-Lang *et al.*, 2023, lk 82)

Varajane keeleõpe integreeritakse loomulikult laste tegevustega. See toimub mängides, lauldes, tantsides. Tegu on lõimitud aine- ja keeleõppega ning kommunikatiivse meetodiga, mitte formaalse tabelite ja grammatikareeglite drillimisega, mida ei ole juba mõnda aega soositud keeleõppevormina ka vanemas eas õppijate puhul. (Golubeva ja Pere, 2017, lk 73) Arvestades laste soovi suhelda teiste lastega, annab varajane keeleõpe selleks võimaluse. See arendab laste sotsiaalseid oskusi, laiendab nende silmaringi ning parandab arutlemisoskust. Toetava õpetaja juhendamisel ja hooliva vanema innustamisel omandab laps esimesi sihtkeelseid sõnu, loob enda jaoks seoseid ema- ja sihtkeele vahel, arendab oma sõnavara ja julgeb sihtkeelt kasutada. Kõige tähtsam on, et lapsed õpivad keelt loomulikult – mängides ja suheldes oma sõpradega. (Golubeva ja Pere, 2017, lk 73)

Õpe muutub keerulisemaks alates IV klassist, mil õpitava abstraktsuse aste oluliselt suureneb ning enam ei õpita lugema, vaid loetakse, et õppida. See paneb suurema koormuse CALP-pädevusele, mistõttu muu kodukeelega õpilased kipuvad õppes maha jääma. (Rannut, 2010, lk 105)

2.2.2 Vene kultuuri ja identiteedi kaotus

Haridusasutuste esindajate sõnul kardavad vanemad, et eestikeelses lasteaias või koolis võib laps kaotada sideme oma emakeele ja päritolukultuuriga, samuti võib hägustuda tema identiteet. (Klaas-Lang *et al.*, 2023, lk 83). Keel on indiviidi tunnetusvahend, ühesugune ja alati veidi erinev *minu* ja *meie*, *tema* ja *nende* jaoks (Kerge, 2014, lk 9).

“Keelevahetus tähendab olukorda, kus kõnelejad loobuvad mingil põhjusel oma keelest ja ei anna seda edasi järgmisele põlvkonnale. Keelevahetus võib toimuda paari põlvkonna jooksul või järsult, kui domineeriva rühma sotsiokultuuriline surve on suur.” (Argus *et al.*, 2021, lk 11) Keelevahetus kui nähtus on põhjustatud olukorra tõttu, kui mingi keel kaotab oma väärtuse, sest majanduses, teaduses, avalikus sektoris, tõsisel kirjanduses, ajakirjanduses ja teistes eluvaldkondades kasutatakse muud keelt, peamiselt enamusrühma keelt (Argus *et al.*, 2021, lk 11).

Lähtuvalt uurimistulemustest on vene noore jaoks eesti keel eeskätt kohustuslik õppeaine, keel, mille õppimise ja oskamise kohustus tuleneb eesti keele riigikeele positsioonist (Klaas-Lang ja Praakli, 2015, lk 122–123). Eesti keelt nähakse kui vahendit, et gümnaasiumis või kutsekoolis edasi õppida. Üldiselt väga vähe (kui üldse) ilmneb eesti keele õppimises integratiivset motivatsiooni ehk keeleõppija isiklikumat suhet õpitavasse keelde ja kultuuri tunnetamist identiteedi osana. (*ibid.*)

Nii aastal 2000 kui ka 2007 soovis ligi pool Eesti venelastest Eestis elades jääda eelkõige oma rahvuse esindajaks, säilitades oma rahvuse traditsioonid ja kultuuri. Kolmandik eelistas end eeskätt tunda Euroopa Liidu kodanikuna, vaid 7% eelistas eestistuda. Võrreldes 2000. aastaga oli eestistuda soovijate arv mõnevõrra kahanenud ja samas oli hüppeliselt (2,7 korda) kasvanud end Euroopa Liidu kodanikuna samastuda soovijate arv. Ilmselt on siin näha Eesti astumise mõju Euroopa Liitu 2004. aastal, mis muutis Euroopa Eesti venelaste jaoks ilmselt avatumaks ja lähedasemaks. (Proos ja Pettai, 2008, lk 12) Kõige negatiivsem suhtumine eesti keelde ilmnes Ida-Virumaal, kus eesti keelt on kõige vähem kasutatud ja väärtustatud. Üsna või väga tähtsaks pidas eesti keelt üksnes 15% küsitletud vene lapsevanemaid. (Rannut, 2005, lk 23) Võrdluseks, hilisema uuringu tulemustest (2023) nähtub, et kõige rohkem peavad eesti keelt olulisemaks inimesed, kes elavad väljaspool Tallinna ja Ida-Virumaad (Voog, 2023, 86). Selle võib siduda asjaoluga, et Tallinna ja Kirde-Eesti keelekeskkond on kirju ja suhtlemisel vallatakse üldiselt nii eesti kui ka vene keelt.

2.2.3 Õpetajate puudus

Eesti keele õpetajate madal kvalifikatsioon on olnud probleemiks juba mitu aastakümnet tagasi (Vare, 2001). Erinevalt muudest ainetest (võõrkeeled välja arvatud) on siin kaks tahku: ühelt poolt õpetaja erialane asjatundlikkus ja teiselt poolt ta eesti keele oskus. Kui eesti keelt vabalt valdaval eesti keele õpetajal puudub erialane haridus, siis mõjutab see kindlasti õpetuse kvaliteeti. Kui aga eesti keele õpetaja ei oska piisavalt ka eesti keelt, võib küsitavaks muutuda õpetamise mõttekus üldse. (Vare, 2001, lk 16)

2021. aasta seisuga vajas täiendavat eesti keele õpet Ida-Virumaal umbes 1500 haridustöötajat. Eesti Hariduse Infosüsteemi andmetel oli Eesti alus-, üld- ja kutsehariduses 2021/2022. õppeaastal kokku umbes 26 300 õpetajat. Nende hulgas oli 2200 õpetajat, kelle eesti keele oskus ei vastanud kehtestatud nõuetele, oli B1-tasemel või kelle keeleoskus oli üldse määratlemata. (Haridus... 2022)

Hariduse ja koolituse valdkonna ülevaate (2023) andmete põhjal on õpetajate tõsine puudus viimastel aastatel veelgi süvenenud. Õpetajatest ei piisa põhi-, kesk-, kõrg- ja kutsehariduses. Eriti teravalt tuntakse seda loodusteaduste ja matemaatika valdkonnas. (Euroopa komisjon, 2023, lk 5) Eestikeelsele õppele üleminekuks valmistumisega on kasvanud ka Eesti Töötukassas avaldatud õpetajate töökuulutuste arv. See võib olla tingitud olukorrast, et vastavalt põhikooli- ja gümnaasiumiseadusele sõlmitakse nõuetele mittevastavate õpetajatega maksimaalselt üheaastane tööleping. (Arenguseire... 2023, lk 26)

PGS lubab direktoril sõlmida tähtajalise töölepingu kuni üheks aastaks isikuga, kellel on vähemalt keskharidus, kui õpetaja vaba ametikoha täitmiseks korraldatud konkursil ei leita õpetajat, kelle kvalifikatsioon oleks nõuetega vastavuses. Antud juhul peab direktor aasta jooksul uue avaliku konkursi korraldama. (Kuiv, 2017, lk 32) Näiteks Narva linnas peljatakse õpetajate puuduse probleemi, nagu ka mujal Ida-Virumaal (Kiisla, 2023, lk 80). Sama kartus ilmnes ka minu bakalaureusetöö uuringust, kuigi ei ole välistatud, et sarnane probleem võib tekkida ka Eesti teistes piirkondades.

Järgmises peatükis annan ülevaate Ida-Virumaale iseloomulikust mõnest eripärast. Lisaks kirjeldan lühidalt Sinimäe Põhikooli, mille kaudu leidsin uuringusse respondendid ning mis asub samuti Ida-Virumaal.

3. TAUSTAINFO

3.1 Ida-Viru piirkonna eripärad

I. Tomuski (2015, lk 2) järgi elas 1934. aastal Eestis 87 000 mitte-eestlast (8,34% kogu rahvastikust), aastaks 1959 kasvas see arv 304 000-ni (25,41%) ning aastaks 1989 koguni 602 000-ni (38,47%). Muukeelsete inimeste arvu kiire kasvu põhjuseks oli tööjõu juurdevool Kirde-Eestisse rajatud suurtööstuste juurde. Suur hulk inimesi saabus peamiselt Venemaalt, aga ka Ukrainast, Valgevenest, Kesk-Aasiast ja Taga-Kaukaasiast, kelle ühiseks suhtluskeeleks oli vene keel. (Tomusk, 2015, lk 2)

1988. aastaks oli paljudes asutustes eesti keel kadunud, sest asjaajamiskeeleks oli valitud vene keel ka neis üksustes, kus valdavalt töötasid eestlased (Tomusk, 2015, lk 3). M. Rannuti (2004) järgi oli Eesti aastal 2004 asustatud paljude etniliste rühmadega, kus eestlased olid muidugi põhirahvuseks (umbes 70%) ja venelased suurimaks rahvusvähemuse grupiks (peaaegu veerand koguarvust) (Rannut, 2004). Vastavalt 2021. aastal korraldatud rahvaloendusele elab eri rahvusest inimesi Eestis praegu rohkem, kui kunagi varem (kokku 211). Võrdluseks, 2011. aasta loenduse andmete põhjal aga oli see arv 180 ja 2000. aastal 142. Aastate 2000 ja 2021 rahvaloenduse andmeid võrreldes on näha, et 2021. aastal oli eesti rahvusest inimesi 6% võrra vähem (kokku 69,4%), kuid see nähtus pole seotud eestlaste osakaalu vähenemisega, vaid sisserändajate hulga suurenemisega.

Ehala (2019) on väitnud, et kuna meil on vähemalt kolm keelekeskkonda, tuleb koolide ühendamise tegevuskavas olla paindlik, sest eesti ja muu emakeelega õpilaste suhtarvud on erinevad. Ida-Virumaal võib kujuneda keeruliseks ühise keelesüsteemi loomine, sest koolide rajamiseks ei ole seal piisavalt palju eesti emakeelega õpilasi. (Ehala, 2019)

Haridus- ja teadusministeeriumi (2022) andmete põhjal vajab enim toetust ja tähelepanu just Ida-Viru maakond, kuna see on Eesti piirkond, kus on vene ja muust rahvusest isikute osakaal kõige suurem, samas eesti rahvusest isikute esindajate osakaal väiksem (vt ka tabelit 1) (Haridus... 2022).

Tabel 1. Eesti rahvastik rahvuse järgi

	eestlased	venelased	ukrainlased	valgevenelased	muud rahvused	eestlaste osakaal
Kogu Eesti	919 693	315 242	27 826	11 605	57 430	69%
Harju maakond	372 243	178 165	18 884	7472	37 797	61%
Tallinn	233 518	149 878	15 449	6153	32 813	53%
Hiiu maakond	8330	55	16	6	90	98%
Ida-Viru maakond	24 489	97 227	3265	2720	5035	18%
Jõgeva maakond	25 314	1906	184	53	400	91%
Järva maakond	27 998	706	413	47	529	94%
Lääne maakond	17 904	1611	199	76	437	89%
Lääne-Viru maakond	51 028	5385	818	230	1248	87%
Põlva maakond	22 814	795	133	11	236	95%
Pärnu maakond	76 538	5751	1171	247	1998	89%
Rapla maakond	31 507	1095	247	84	596	94%
Saare maakond	30 584	211	84	10	403	98%
Tartu maakond	133 416	16 491	1507	377	5967	85%
Valga maakond	22 009	3516	451	174	1500	80%
Viljandi maakond	43 211	1110	315	65	710	95%
Võru maakond	32 308	1218	139	33	484	95%

Vene õppekeelega haridusasutusi on Eestis ligi pooltes maakondades (8 maakonnas 15st), enim Tallinnas ja Ida-Virumaal (Soll *et al.*, 2014, lk 203). Ida-Virumaal on vene õppekeelega koole 23 (58% piirkonna üldhariduskoolidest) (Mägi *et al.*, 2020, lk 16).

Vene õppekeelega koolide 9. klasside õpilaste eesti keele kasutus piirdub enamiku puhul koolikeskkonna ja/või eesti keele teise keelena tundidega, kuid Ida-Virumaa koolide õpilastel on piirkonna keelelisest-rahvuslikust eripärast tingituna eestikeelseks suhtluseks ootuspäraselt vähem võimalusi. (Klaas-Lang *et al.*, 2014, lk 29). Ü. Rannut (2005, lk 26) on toonitanud, et Ida-Virumaa eesti õppekeelega koolid eristuvad teistest Eesti piirkondades asuvatest koolidest. Vene keel domineerib igas eluvaldkonnas, isegi eestlastega suheldes. (Rannut, 2005, lk 26) Eestlaste suhteliselt hea vene keele oskus võib teatud kontekstis (nt Ida-Virumaal) soodustada pigem vene keele kasutamist omavahelises suhtluses, süvendada eestlaste hirme, toita vene keele kõnelejate (inertset) ebakindlust või mugavust ja lõppkokkuvõttes pärssida aktiivse eesti keele oskuse arengut (Vihalemm, 2011, lk 120).

Ü. Rannuti uuringu (2005, lk 22) tulemused on näidanud, et Ida-Virumaa lastevanemate eesti keele oskus on teiste Eesti piirkondadega võrreldes kõige madalam. Kaks kolmandikku lastevanematest oskab eesti keelt nõrgal tasemel, ülejäänud neljandik lapsevanemaid ei valda eesti keelt üldse. (Rannut, 2005, lk 22)

Järgmises alapeatükis annan lühiülevaate Sinimäe Põhikooli ajaloost.

3.2 Sinimäe Põhikool

Sinimäe Põhikool on Narva-Jõesuu linna alla kuuluv munitsipaalkool. 1869. aastal asutas Constantin von Korff Vaivara Kihelkonnakooli. 1990-ndatest on selles koolis õppinud õpilased nii eesti, vene kui ka keelekümblusklassides. (Sinimäe Põhikool, i.a)

Sinimäe Põhikooli praegused suundumused

Tuginedes Sinimäe Põhikooli koduleheküljel olevale teabele pakub Sinimäe Põhikool põhiharidust, kus õpivad eesti ja keelekümbluse osakonnas mitmekeelsetest peredest pärit õpilased, õppetöö toimub nii vene kui ka eesti keeles (Sinimäe Põhikool, i.a). 2020/2021. õppeaastal oli kooli nimekirjas 90 õpilast. Sinimäe Põhikooli eesmärgiks on olla õpilaskeskne, eri

valikuvõimalusi pakkuv üldhariduskool (*ibid.*) 2023/2024. õppeaastal õpib koolis 118 õpilast (Jääger, 2024).

Lisaks peetakse mainitud kooli vastavalt kooli kodulehel olevale teabele toetudes ettevõtlikuks ja avatuks Eesti ning rahvusvahelistele koostööpartneritele. Kooli ühe lisaeesmärgina nähakse nii Eesti-sisese kui ka rahvusvahelise koostöövõrgustiku loomist, avardades sel viisil nii õppijate kui ka õpetajate arenguvõimalusi. Ühtlasi pööratakse koolis rahvusvahelise koostöö sujuvamaks korraldamiseks suurt tähelepanu võõrkeelteoskusele. (Sinimäe Põhikool, i.a) 2023/2024. õppeaastal oli koolis vastavalt tarifikatsioonile 16,2 õpetajate ametikohta, õpetajaid kokku 24, kellest mõni töötas osakoormusega. Probleemiks on mõne õpetaja kvalifikatsioonile mittevastavus ja eesti keele C1-taseme ning magistrikraadi puudumine. (Jääger, 2024)

Järgmises peatükis annan ülevaate minu siinse uurimistöö aluseks olevast uuringust.

4. UURIMISMETODOLOOGIA

Siinse bakalaureusetöö eesmärgiks on välja selgitada Sinimäe Põhikooli lastevanemate hoiakud eestikeelsele õppele ülemineku suhtes. Olen töö teostamiseks kasutanud kvalitatiivset uurimisviisi, kasutades ühtlasi paindlikku ja andmestiku enda juhivat uurimisstrateegiat (vt nt Strömpl, i.a). Lisaks rakendatakse kvalitatiivse uurimisviisi korral esialgu suhteliselt struktureerimata andmestikke, rõhutatakse subjektiivsete hinnangute rolli uuringu käigus ning analüüsitakse vähem objekte, kuid samas uuritakse subjekte üksikasjalikumalt ja just nende loomulikus kontekstis. (*ibid.*) Kooskõlas eespool mainituga olen kasutanud verbaalseid, mitte numbrilisi ehk statistilisi tulemuste esitamise vorme. Kvalitatiivse suundumusega uurimus sobib hästi hoiakute väljaselgitamiseks, kuna võimaldab mõista ja tõlgendada inimeste kogemusi ja arvamusi (Peräkylä 2005).

Minu bakalaureusetöö uurimisküsimused on järgmised:

- 1) Millised on lapsevanemate arvates eestikeelsele haridusele ülemineku positiivsed küljed?
- 2) Millised on lastevanemate peamised üleminekuga seotud mured ja hirmud?
- 3) Kuidas ja kuidas mõjub lastevanemate arvates ülemineku eestikeelsele õppele lapse kultuuriidentiteedi säilitamisele?
- 4) Kuidas hindavad lapsevanemad enda lapse eestikeelsele õppele üleminekuks ettevalmistust ja millised on lastevanemate pakutud lahendused selleks, et ülemineku sujuks?

4.1 Uurimismetoodika

Uuring on tehtud poolstruktureeritud intervjuude vormis. Poolstruktureeritud ehk semistruktureeritud intervjuu on oma olemuselt struktureeritud ja struktureerimata intervjuuliigi vahel, kuna vaatamata sellele, et seal kasutatakse varem koostatud intervjuukava, võib semistruktureeritud intervjuu läbiviimisel muuta küsimuste järjekorda ja küsida täpsustavaid küsimusi (Lepik *et al.*, 2014). Standardiseerituse poolest võib sellist tüüpi intervjuud pidada standardiseerimata intervjuuks, s.t „standardiseerimata intervjuudena käsitletakse semistruktureeritud ja struktureerimata intervjuusid, mille puhul intervjuueeritaval on võimalik vastata küsimustele täiel määral oma sõnadega” (*ibid.*).

Intervjuu raami koostamisel võtsin aluseks töö teoreetilises osas mõned kirjeldatud vaatekohad:

- riigiidentiteet ja ühiskonna sidususe suurendamine;
- õppe kvaliteedi pirandamine;
- võrdsed võimalused edasiõppimiseks ja tööleminekuks;
- hariduse kvaliteedi langus;
- vene kultuuri ja identiteedi kaotus;
- õpetajate puudus.

Järgmises alapeatükis annan lühiülevaate uuringu valimi koostamise põhimõtetest.

4.2 Ülevaade valimist

Kasutasin uuringus mittetöenäosuslikku valimit, täpsemalt mugavusvalimit (vt ka Õunapuu, 2014), sest rohkem kui pool intervjueeritute valisin oma isiklikust kokkupuutest Sinimäe Põhikooliga. Uuringu valimi moodustavad 8 lapsevanemat, kelle tegelikud nimed olen anonüümsuse tagamise eesmärgil asendanud pseudonüümidega. Uuringu läbiviimisel lähtusin kahest kriteeriumist: emakeel ja kool. Eeskätt intervjueerisin vene rahvusest lapsevanemaid, kelle emakeel on vene keel, kuna kõige rohkem puudutab üleminek just venekeelset elanikkonda.

Tabel. 2 Uuritavate taustaandmed

Nr	Vastaja pseudonüüm	Sugu ja vanus	Elukoht	Mitmendas klassis laps/lapsed õpib/?õpivad?	Emakeel	Haridustase
1	Anna	N 41	Sillamäe	7. ja 9. klass	vene	põhiharidus
2	Olga	N 43	Sillamäe	9. klass	vene	kutseharidus
3	Maria	N 42	Sinimäe	5., 7. ja 9. klass	vene	kõrgharidus
4	Ksenia	N 32	Sillamäe	1. ja 4. klass	vene	kutseharidus
5	Valeria	N 38	Sillamäe	4. klass	vene	kutseharidus
6	Irina	N 39	Sillamäe	2. klass, 7. klass	vene	kõrgharidus

7	Anastassia	N 32	Sillamäe	5. klass	vene	kõrgharidus
8	Jevgenia	N 29	Sillamäe	4. klass	vene	kõrgharidus

Andmed: Sinimäe Põhikooli kaheksa lapsevanema taustaandmed. Autori koostatud.

4.3 Uurimisprotseduuri kirjeldus

Andmete kogumiseks tegin individuaalsed poolstruktureeritud intervjuud Sinimäe Põhikooli lastevanematega, sest see oli sobiv viis uurimisküsimustele vastuste saamiseks. Intervjuude läbiviimiseks sain uuritavatelt nõusoleku ja leppisin nendega kokku neile sobiva aja ja koha intervjuude korraldamiseks. Vanemate kontaktandmed hankisin tutvuse kaudu. Intervjuude eesmärgiks oli välja selgitada intervjuueeritavate suhtumine eestikeelsele õppele üleminekusse ning saada vastused neljale uurimisküsimusele. Kokku tegin individuaalintervjuud 8 lapsevanemaga. Intervjuud viisin läbi silmast silma kohas, kus ei viibinud kõrvalisi isikuid. Iga intervjuu kestis 30 kuni 45 minutit, sõltuvalt respondentide vastustest. Kõik intervjuueeritavad vastasid vene keeles. Siinses töös olen intervjuud tõlkinud eesti keelde. Intervjuud salvestasin diktofonile, kodus kuulasin salvestused uuesti läbi ja siis konspekteerisin eraldi failina. Kõik informatiivsemad ja huvitavamad vastused andsin oma töös edasi. Andmete tõlgendamisel kasutasin kvalitatiivset sisuanalüüsi.

“Kvalitatiivne sisuanalüüs lubab analüüsida ka latentset sisu, s.t võtta arvesse ridade vahele peidetut ehk kodeerida teksti autori vihjeid, kavatsusi ja eesmärke ning mitme konnotatsiooni eri tõlgendamisvõimalusi” (Kalmus *et al.*, 2015). Intervjuudest kõige eredamalt esile kerkinud teemad olid järgmised: “eestikeelsele õppele üleminekust saadav kasu”, “eestikeelsele õppele üleminekuga seotud mured ja hirmud” ning “eestikeelsele õppele ülemineku mõju venekeelsete õpilaste kultuuriidentiteedile”. Rõhutada tuleb, et kõik intervjuudes saadud vastused annavad edasi lapsevanemate isiklikke vaatenurki.

Järgmises alapeatükis esitan uurimistulemused ja ka mõned intervjuude tekstikatked.

5. TULEMUSED

Bakalaureusetöö eesmärk oli välja selgitada Sinimäe Põhikooli lastevanemate hoiakud eestikeelsele haridusele ülemineku suhtes ning see, milline võib lastevanemate arvates olla eestikeelsele õppele ülemineku mõju nende laste eesti keele oskuse arendamisele ja teadmiste omandamisele ning kultuuriidentiteedi säilitamisele. Püstitasin töö eesmärkidele toetudes neli uurimisküsimust. Uurimistöö käigus viisin kaheksa Sinimäe Põhikooli vanemaga läbi poolstruktureeritud intervjuu. Intervjuude kaudu kogutud andmete abil sain vastused bakalaureusetöö uurimisküsimustele.

5.1 Eestikeelsele haridusele ülemineku positiivsed küljed lapsevanemate arvamuse põhjal

Esimesele uurimisküsimusele vastust otsides selgus, et peaaegu kõik intervjuueeritavad leiavad, et eestikeelsele õppele üleminekul on oma eelised: nende hulgas on peamine **eesti keele oskuse paranemine** venekeelsetel õpilastel. Respondendid usuvad, et kui lapsed viibivad eestikeelses keskkonnas rohkem, kuulevad eestikeelset kõnet, siis see mõjutab eesti keele oskust positiivselt.

Intervjuukatke 1 (22. detsember 2023)

Anastassia: *“Õpilaste eesti keele oskus paraneb eestikeelsele õppele üleminekuga mitmel põhjusel. Esiteks, igapäevane kokkupuude eesti keelega nii koolis kui ka suhtluses kaaslastega aitab arendada keeleoskust loomulikul viisil.”*

Intervjuukatke 2 (2. jaanuar 2024)

Maria: *“Arvan, et muidugi paraneb, sest kõigi õppeainete õpetamine toimub nüüd eesti keeles.”*

Intervjuukatke 3 (3. jaanuar 2024)

Ksenia: *“Juhtub, et meid sunniti, siis kindlasti paraneb. Vähemalt tekib eestikeelne keskkond. See atmosfäär. Nad harjuvad kiiremini ära. Kui mind eesti keskkonda lasta, siis ma piinlen, häbenen. Aga lastel on mentaalselt kergem.”*

Intervjuukatke 4 (5. jaanuar 2024)

Irina: *“Jah, paraneb. Lapsel on nüüd võimalus saada keelepraktikat suhtlemisel, kuulates loomulikku keelt.”*

Üks vastanutest täpsustas, et keeleoskuse tase tõuseb ainult nendel lastel, kes hakkavad eesti keeles algusest peale õppima (vähemalt 1. klassist alates). Tema arvates on tendentslik, et kui laps ei ole saanud algklassides baastadmisi, siis on tal väga raske edaspidi keelt õppida.

Intervjuukatke 5 (3. jaanuar 2024)

Valeria: *“Arvan, et mitte midagi seal ei parane! Paraneb ainult nendel lastel, kes 1. klassist eesti koolis õpivad, siis nendel on juba mingi baas, mille põhjal nad edasi õpivad. Kellel seda baasi ei ole, ei saa edaspidi õppimisega hakkama, ja nendel jääb kõik endiseks.”*

Üks intervjuueeritav aga arvas, et eestikeelsele õppele üleminekuga ei parane õpilastel eesti keele oskuse tase. Oma arvamust põhjendas ta eestikeelse keskkonna puudumisega Ida-Viru maakonnas.

Intervjuukatke 6 (29. detsember 2023)

Olga: *„Ei. Nad unustavad keele ära. Kui nad aasta jooksul õpivad, siis on kõik enam-vähem, kuid suve jooksul nad unustavad. Selleks, et keelt hästi osata, tuleb pidevalt selles keeles suhelda. Mu vanem poeg õppis eesti keeles, praegu ta õpib kutsehariduskeskuses. Tema eesti keele hinne on “2”.“*

Ülemineku positiivsete külgede hulgas on lapsevanemate arvates aga siiski ka **haridusvõimaluste avardamine** ja tööturul **konkurentsivõime suurenemine**. Osa lapsevanemaid on veendunud, et eestikeelne õpe annab nende lastele tulevikus rohkem võimalusi edasiõppimisel ja töö leidmisel. Sellega seostavad nad eesti keele tundide mahu suurenemist ning ühtlasi eeldatavat eesti keele paranenud oskust.

Intervjuukatke 7 (26. detsember 2023)

Anna: *„Pärast põhikooli lõpetamist läheb mu laps eestikeelsesse gümnaasiumisse õppima. Edaspidi tahab ta politseinikuks õppima minna. Ma arvan, et vene koolis õppides ei oleks ta seda teha saanud. Venelastel ei ole nii lihtne endale tööd leida. Siis juhtub, et olen nõus, et eestikeelne haridus annab rohkem võimalusi edasiõppimiseks ja tööleminekuks.“*

Intervjuukatke 8 (22. detsember 2023)

Anastassia: *“Vene koolide lõpetajate konkurentsivõime tööturul tõuseb mitmel põhjusel. Eestikeelsele õppele üleminek võimaldab neil omandada eesti keele parema oskuse, mis on oluline eelis paljudel töökohtadel, eriti suhtluspõhistes valdkondades. Lisaks lihtsustub nende ligipääs*

Eesti tööturule ja organisatsioonidele, kuna nad saavad sujuvamalt lõimuda kohalikku ühiskonda. See mitmekesistab nende oskuste komplekti ja loob eeldused edukamaks karjääriks mitmekesisel tööturul.”

Intervjuukatke 9 (3. jaanuar 2014)

Ksenia: *“Ma arvan, et tõuseb. Kui mu laps oskab eesti ja inglise keelt, siis ta ei lähe tulevikus keevitajaks või ehitajaks õppima. Ta õpib pigem arstiks või stomatoloogiks.”*

Üks lapsevanem oli osaliselt nõus väitega, et venekeelsetel õpilastel tõuseb konkurentsivõime tööturul. Tema arvamuse põhjal need õpilased, kelle toimetulek õpingutes (vene õppekeelega koolis) on juba praegu hea, on võimelised eesti keele kõrgtasemel omandama ja ühes sellega ka konkurentsivõimelisemad olema.

Intervjuukatke 10 (5. jaanuar 2024)

Irina: *“Olen osaliselt nõus. Osal lastel kindlasti tõuseb. Ma arvan, et nendel, kes õppisid vene keeles hästi. Nendel õpilastel pole juba praegu ülikooli astumise ja töö leidmisega probleeme.”*

Samal ajal kui teised pidasid konkurentsivõime tõusmist eestikeelsele õppele ülemineku eeliseks, väljendas kolm vastajat oma kahtlusi. Kõhklused olid seotud eesti keele oskuse, eesti perekonnanime ja Eesti kodakondsusega.

Intervjuukatke 11 (2. jaanuar 2024)

Maria: *„Praegu on peamine ametiala (elukutse) eestlane. Eestlastel on rohkem eesõigusi, nad on õppinud oma emakeeles, saanud paremad teadmised. Kui valdad eesti keelt, siis on ikkagi rohkem võimalusi töö leidmisel.“*

Intervjuukatke 12 (29. detsember 2023)

Olga: *„Ma tahan öelda, et asi pole isegi keeleoskuses. Asi on kodakondsuses. Vaadatakse ka perekonnanimesid. Seega ei ole väga tõenäoline, et venekeelne laps endale hea töö leiab.“*

Intervjuukatke 13 (3. jaanuar 2024)

Valeria: *“Ma arvan, et Eesti saavutab selle, et paljud lapsed, keda see üleminek puudutab, saavad kiiresti väljaõppe ja lahkuvad Eestist. Paljud lapsed õpivad inglise keelt. Eesti kaotab kaadrit, kui lapsed kasvavad suureks ja saavad aru, et nendest teadmistest ei piisa. Kui kojamehelt nõutakse C1 (liialdus), siis nad mõistavad, et nad pole siin teretulnud.”*

Nagu nähtub kolmest viimasest intervjuukatkest, ei tekita ülemineku ilmsed eelised alati inimestel üheselt positiivset reaktsiooni. Ülemineku soodsat mõju seatakse samuti kahtluse alla. Järgmises

alapeatükis käsitlen aga peamisi põhjuseid, mille tõttu eestikeelsele õppele üleminek lastevanematele muret tekitab.

5.2 Lastevanemate peamised üleminekuga seotud mured ja hirmud

Nagu siinse töö teoreetiliste käsitluste osas juba mainitud, on PGS-i järgi lubatud koolide juhatajatel sõlmida kuni üheks aastaks tööleping isikuga, kellel on omandatud vähemalt keskkharidus ning seda juhul, kui õpetaja vaba ametikohta täitmiseks korraldatud konkurss on luhtunud (Kuiv, 2017, lk 32).

Intervjuu tulemustest aga selgus asjaolu, et pedagoogiline kõrgharidus on 80% intervjuueeritavate jaoks väga oluline. Inimesed on mures seetõttu, et peljatakse kvalifitseeritud õpetajate väljavahetamist (kui puudub nõutav keeleoskus) nende inimeste vastu, kel pole pedagoogilist haridust, kuigi samal ajal valdavad riigikeelt kõrgtasemel.

Intervjuukatke 14 (26. detsember 2023)

Anna: „Minu jaoks on väga tähtis, kui õpetajal on pedagoogiline kõrgharidus olemas. See on alati tähtis olnud, et mitte lihtsalt ei ole inimene tänavalt, vaid sobiva haridusega. See ei ole küll vastuvõetav, kui inimene, jah, võib ju isegi keelt emakeelena kõneleja olla, aga tal pole aimugi, kuidas lastega töötada. Igaüks peaks oma kohal olema. See puudutab mis tahes tööd, nii ei ole vaid koolis või lasteaias.

Intervjuukatke 15 (2. jaanuar 2024)

Maria: “Põhimõtteliselt on haridus oluline. Aga võin öelda, et mõnikord ei saa ka pedagoogilise haridusega inimesed oma tööga hakkama. Aga arvan siiski, et õpetaja peab ikkagi olema saanud õpetajahariduse.”

Intervjuukatke 16 (3. jaanuar 2024)

Ksenia: “Pedagoogiline haridus on väga tähtis. Õppimine ei saa toimuda, kui õpetaja ei ole psühholoogiat õppinud ega tea üldse, kuidas lastega suhelda.”

Intervjuukatke 17 (3. jaanuar 2024)

Valeria: “Pedagoogiline haridus on väga tähtis. Praegu juhtub nii, et kui sul on olemas eesti keele tase C1, siis sa lähed kooli õpetama, mitte tunnetades, kuidas seda õigesti teha. Igaüks peab olema seal, kus on tegelikult tema õige koht.”

Intervjuukatke 18 (5. jaanuar 2024)

Irina: *“Pedagoogiline haridus on 100% oluline. Töö on võimatu juhul, kui õpetaja ei tea laste ealisi iseärasusi, õppeaine õpetamise eripärasid, metoodikat ning ka muukeelsete laste õpetamise eripärasid.”*

Intervjuukatke 19 (7. jaanuar 2024)

Jevgenia: *“Pedagoogiline haridus on nõutav! Koolis töötav õpetaja peab oma õpetatavat õppeainet väga hästi tundma, et lapsi huvituma panna ja jagada lastele õigeid teadmisi.”*

Nagu nähtub tulemustest, pidasid lapsevanemad õpetajate vastavat hariduslikku väljaõpet väga oluliseks. Erinevalt teistest respondentidest aga ei leidnud üks uuritud lapsevanematest, et õpetajal peab kindlasti pedagoogiline kõrgharidus olema. Enam väärtustas ta hoopis õpetaja isiksuslikke omadusi.

Intervjuukatke 20 (29. detsember 2023)

Olga: *“Võib ka hariduseta inimene lapsele teadmisi anda, suunata last õppeainest huvituma.”*

Lisaks selgus intervjuudest, et vaatamata sellele, et peaaegu kõik uuritud respondendid suhtuvad siiski kriitiliselt õpetaja pedagoogilise hariduse puudumisse, pooldab mõni neist olukorda, kui õpetaja kõrgharidus on veel omandamisel.

Intervjuukatke 21 (29. detsember 2023)

Anna: *“Ma suhtun positiivselt sellesse, kui kooliõpetaja pedagoogiline kõrgharidus on omandamisel. See tähendab, et see on tema eluvalik. Ja temal on olemas soov ja püüdlus.”*

Intervjuukatke 22 (07. jaanuar 2024)

Jevgenia: *“Ma pean seda olukorda täiesti võimalikuks.”*

Rahvusliku kuuluvuse ja emakeele suhtes ühtisid lapsevanemate arvamused täielikult. Kõik respondendid nõustusid sellega, et õpetaja ei pea eesti keelt emakeelena kõneleja olema. Kõige olulisem on lapsevanemate arvamus järgi riigikeele kõrgtasemel valdamine ja tajutava aktsendi puudumine.

Intervjuukatke 23 (29. detsember 2023)

Anna: *“Õpetaja ei pea kindlasti eesti emakeelega olema. Tähtis on, et tal on kõrgharidus ja ta valdab riigikeelt kõrgtasemel.”*

Intervjuukatke 24 (3. jaanuar 2024)

Ksenia: *“Pole tingimata vaja olla eestlane, aktsendita rääkimine on oluline. Lapsed jätvavad meelde, kuidas õpetaja sõnu hääldab.”*

Intervjuukatke 25 (7. jaanuar 2024)

Jevgenia: *“Minu jaoks ei ole see väga oluline. On plikad, kellel on CI ja nad valdavad eesti keelt väga hästi. Jah, nad ei väljendu nii ilusasti, nagu teevad seda eestlased, aga see on nohu.”*

Intervjuukatke 26 (5. jaanuar 2024)

Irina: *“Ei pea. Mõned õpetajad, kes ei ole eesti keelt emakeelena rääkijad, on suutelised paremini ja õigemini selgitama lastele õppematerjali.”*

Samal ajal oli uurimistulemustest näha, et lapsevanemad leiavad, et üleminek toob kaasa **psühholoogilisi pingeid ja stressi** ning eeldatakse, et see takistab teadmiste omandamist ning selle tagajärjel **langeb õpilaste õppeedukus**.

Intervjuukatke 27 (3. jaanuar 2024)

Ksenia: *“Eesti keele oskuse tase tõuseb, kuid oskuste tase eri õppeainetes langeb. Praegu õpime me konkreetset eesti keelt. Siin tuleb valida, kas me tahame, et laps valdaks heal tasemel eesti keelt või õppeaineid. Aga tegelikult valikut meil rohkem pole.”*

Lapsevanemad on arvamusel, et kooli õppekava ja riigieksamid sobituvad õpilaste reaalse teadmistega ning teevad õpingud lihtsamaks, võrreldes eesti õppekeelega koolidega. Sellega seoses oletatakse, et venekeelsed õppijad jäävad eestikeelsetest maha, sest nende teadmiste tase on võrdlemisi kehvem kui õpilastel, kes oma emakeeles õpivad. Allpool esitan intervjuukatked, mis vastavaid väiteid illustreerivad.

Intervjuukatke 28 (7. jaanuar 2024)

Jevgenia: *“Arvan, et mõjutab halvemuse poole. Riigieksamid kohandatakse venekeelsete laste teadmistega ehk teevad teadmiste poolest neid viletsamaks. Lapsevanemad on sunnitud eratundide eest maksma, et lapsed õppeainet paremini mõistaks.”*

Intervjuukatke 29 (5. jaanuar 2024)

Irina: *“Laps ei suuda omandada täielikku infohulka. Seda ju kohandatakse laste vanuse ja teadmiste tasemega paralleelselt. Hetkel hariduse kvaliteet venekeelsetes koolides ei parane, sest teises keeles õppida on raske. Võib eeldada, et kümne aasta pärast võidakse ikkagi saavutada teadmiste võrdsustumine.”*

Samuti oli mitu arvamusaalaldust selle kohta, et koolides suureneb eesti õppekeelele üleminekuga õppurite koormus tuntavalt, mis võib põhjustada **stressitaseme tõusu** ning järelilikult ka **motivatsiooni kaotuse** õppimise suhtes.

Intervjuukatke 30 (2. jaanuar 2024)

Maria: *„Kui kõik koolid lähevad eestikeelsele õppele üle, siis jääb eesti ja vene koolide õpilaste teadmiste tase ebavõrdseks. Kui laps saab eesti keelest halvasti aru, siis on tema teadmistes lüngad. Venelastel langeb teadmiste tase kindlasti. Näen seda oma laste näitel. Kui nad millestki aru ei saa, siis kaotavad nad motivatsiooni üldse midagi teha.”*

Intervjuukatke 31 (5. jaanuar 2024)

Irina: *“Lastel tuleb kodus saadud õppematerjali ümber töödelda. Mitte iga laps ei suuda infot teises keeles vastu võtta. Mõnele lapsele ja isegi vanematele seostub kool hoopis stressiga. Õppida võõrkeeles – see on kahekordne stress. Selline koormus võib vähendada soovi õppida.”*

Intervjuukatke 32 (2. jaanuar 2024)

Maria: *„Lisakoormus suureneb küll. Sest lastel tuleb informatsiooni kahekordselt mõtestada. Laps võtab info vastu eesti keeles, tajub oma emakeeles ja siis on jälle sunnitud eesti keelde tõlkima. See väsitab. Järjekestev vaimne pingutus nii koolitunnis kui ka kodus kodutöö tegemisel.”*

Intervjuukatke 33 (3. jaanuar 2024)

Ksenia: *“Lastel, kes õpivad praegu 4. ja 5. klassis, langeb enesehinnang. Kui enne seda olid neil head hinded, siis üleminekuga õppeedukus langeb, mis tekitab psühholoogilist stressi.”*

Intervjuukatke 34 (22. detsember 2023)

Anastassia: *“Teadmiste omandamisel uues õppekeele keskkonnas võib õpilastel tekkida psühholoogiline stress mitmel põhjusel. Esiteks, keelebarjäär võib muuta õppimise alguses väljakutsuvaks, pannes õpilased ebakindlasse olukorda. Teiseks, kui õpilastel on raske mõista õppematerjale uues keeles, võib see tekitada frustratsiooni ja ebakindlust, suurendades stressi. Kolmandaks, kohanemine uue keele ja õpeestiliga võib nõuda täiendavat psühholoogilist pingutust, eriti kui toetus- ja kohanemisressursse pole piisavalt saadaval.”*

Intervjuukatke 35 (26. detsember 2023)

Anna: „Lisakoormus muidugi suureneb. Õpilastel tuleb rohkem pingutada, et materjalist aru saada või mingi tunni teema ära õppida. Eesti keeles õppimine võtab rohkem aega. Mis puudutab stressi, siis siin oleneb kõik lapsest endast. Võõrkeeles teadmiste omandamine tekitab mõnel lapsel rohkem stressi, mõnel vähem. Näiteks kui laps ei saa millestki aru, siis muidugi on see stress ja siis jällegi võtab rohkem aega näiteks ka oma kodutööde tegemine, vaba aega on napilt.“

Nagu eespool toodud intervjuukatketest ilmnes, muretsevad respondendid oma laste vaimse heaolu pärast. Lastevanemate arvamuse järgi tõuseb eestikeelsele õppele üleminekuga õppekoormus ning see tekitab omakorda psühholoogilist pinget ja motivatsiooni langust.

5.3 Eestikeelsele haridusele ülemineku mõju lapse kultuuriidentiteedi säilitamisele

Nagu Proos ja Pettai (2008) on oma uurimistulemustele toetudes välja toonud, avaldas ligi pool Eesti venekeelsetest inimestest soovi nii 2000. kui ka 2007. aastal, elades Eestis, jääda eelkõige oma rahvuse esindajaks, säilitades oma rahvuse traditsioonid ja kultuuri (Proos ja Pettai, 2008). Võrdluseks, uuem uuring (Soll, *et al.*, 2015) näitab, et Eestis on kolm enesemääramise strateegiat: kindel identiteet orientatsiooniga Venemaale; ebakindel eesti-vene identiteet ja alternatiivne identiteet. Viimati mainitud uuringust selgus, et kindla etnokultuurilise identiteediga tudengite arvamused eestikeelsele õppele ülemineku suhtes jagunesid kaheks: ühed toetasid üleminekut eestikeelsele õppele, sest seda peeti ainukeseks viisiks omandada eesti keel vajalikul tasemel, teised olid ülemineku vastu, sest seda tajuti ohuna nende keelele ja kultuurile (Soll, *et al.*, 2015).

Kolmandale uurimisküsimusele vastuseid saades selgus, et kõik uuritud lapsevanemad jõudsid ühisele arvamusele, et kui oleks olemas selline võimalus, siis tahaksid nad vene õppekeelega koole Eestis ikkagi samal määral säilitada, et nende lapsed võiksid teadmisi oma emakeeles omandada. Selle põhjustena nimetasid nad **poliitilisi seisukohti, erivajadustega lastega seotud motiive ning venekeelse elanikkonna sunduslikku lõimumist.**

Intervjuukatke 36 (26. detsember 2023)

Anna: „Tahaks aega tagasi keerata, et kõik oleks endine. Kõikjal oli rahu. Kui ei oleks olnud seda olukorda, siis kõike seda poleks praegu juhtunud. Ma arvan, et üleminek eestikeelsele õppele on seotud poliitiliste sündmustega maailmas. Ma arvatavasti tahaksin jätta venekeelsed koolid teiste laste jaoks. Oma laste jaoks mitte, sest ma ei näe neil õppimisega probleeme.“

Intervjuukatke 37 (29. detsember 2023)

Olga: „Jah ma tahaksin vene koole säilitada, sest me ei tea, mis edasi saab. Ma pean silmas seda, mis toimub praegu poliitikas. Meie Ida-Virumaa peale üldse sülitati. Tööd ei ole, inimesi vallandatakse.“

Intervjuukatke 38 (2. jaanuar 2024)

Maria: “Põhimõtteliselt tahaksin. Eestikeelne haridus ei sobi kõigile lastele. Näiteks erivajadustega lapsed ei saa eestikeelses koolis hakkama. Ühelt poolt oleks parem oma emakeeles õppida, teiselt poolt me elame Eestis ja mul ei ole midagi eestikeelse õppimise vastu.”

Intervjuukatke 39 (3. jaanuar 2024)

Ksenia: “Muidugi tahaksin! Tegelikest põhjustest ei räägita. Räägitakse ainult, et kõik tahavad, et vene lapsed oleksid ka konkurentsivõimelised jne. See on põhjus, mida võib avalikustada. Reaalne põhjus on selles, et eestlased kardavad oma keele kaotada. Eesti keeles õieti keegi ei räägi. See on salajane põhjus.”

Intervjuukatke 40 (7. jaanuar 2024)

Jevgenia: “100 % tahaksin säilitada. Mitte just tahan, vaid riik peab neid koole säilitama, et vene lastel oleks valik. Jah, me oleme sündinud Eestis, aga meie emakeel on vene keel. Kuidas nii, et niimoodi järsult kõik eesti keeles on?”

Uuringu käigus selgus ka asjaolu, et respondendid on vene kultuuri säilitamise suhtes enamasti rahul. Nad peavad oma kultuuri säilitamist tähtsaks, nad ei näe reaalseid ohte, et mingil hetkel võiksid nad oma kultuuriga sideme kaotada. Respondentide vastuste põhjal võib eeldada, et laste kultuuriidentiteedi säilitamise aluseks on peamiselt vene keeles lugemis- ja kõnelemisoskus.

Intervjuukatke 41 (3. jaanuar 2024)

Valeria: “Me loeme kodus raamatuid, koolis käime vene keele huviringis, järgime traditsioone kodus, tähistame tähtpäevi. Sellest piisab.”

Intervjuukatke 42 (22. detsember 2023)

Anastassia: *“Jah, on oluline, et lapsed, kelle emakeel pole eesti keel, säilitaksid ja arendaksid oma emakeelt. Emakeel on osa lapse identiteedist ja kultuurist ning selle säilitamine toetab positiivset enesehinnangut. Lisaks aitab tugev emakeel lapsel olla mitmekeelne, mis on tulevikus suur eelis.”*

Samuti arvasid mõned intervjuueeritud, et nad on Eesti ühiskonda mingil määral lõimunud: nad tähistavad Eesti tähtpäevi, austavad eesti kultuuri ning on eestikeelsele õppele üleminekuga täielikult leppinud.

Intervjuukatke 43 (3. jaanuar 2024)

Ksenia: *“Väga tähtis. Selleks, et laps teise keele ära õpiks, tuleb enne seda oma keel ära õppida. Me suhtleme kodus vene keeles, kuid oleme niivõrd integreeritud eesti ühiskonda, et tähistame jõule kaks korda, Vene ja Eesti jõule.”*

Intervjuukatke 44 (26. detsember 2023)

Anna: *„Ütlen oma vanema lapse näitel. Tema eesti keel on 5, aga vene keel on 3. Kuidas nii? See on ju tema emakeel. Ta vastab, et lihtsalt ei lähe see õppeaine. Mulle emana ei ole nii tähtis, et mu lapsed oleksid kirjaoskajad, ükskõik, et läheme eestikeelsele õppele üle. Aga oma emakeelt nad ei unusta kunagi. Me suhtleme vene keeles iga päev meie peres. Sellest piisab. Mis puudutab vene kultuuri ja kirjandust, siis see on lapse isiklik valik. Kui laps ise tahab seda lähemalt uurida, siis miks mitte? Ma ei hakka peale käima. Mulle ei ole see tähtis. Vene traditsioonidest me kinni ei pea. Vene uue aasta või jõulude tähistamine on jäänud minevikku. Ma olen harjunud, et me elame siin Eestis.“*

Teiste arvamuste hulgas esines veendumust, et oma venekeelse lapse rahvuskultuuri säilitamise eest tuleb vastutada eelkõige lapsevanematel endil. Allpool on mõned intervjuukatked, mis seda väidet kinnitavad.

Intervjuukatke 45 (5. jaanuar 2024)

Irina: *“Kindlasti! Ja see on lastevanemate ülesanne. Minu laps õpib juba praegu vene keelt eraõpetajaga. Kirjaoskus on väga oluline. Lapsevanem annab oma lapsele algteadmisi, kuid edaspidi valib laps ise, mis keeles ta eelistab teavet saada. Praegu on paljud ilukirjanduslikud teosed mitmesse keelde tõlgitud. Palju olulisem on austada oma pere traditsioone ja pole nii tähtis, millise maa kultuuri need kuuluvad.”*

Intervjuukatke 46 (2. jaanuar 2024)

Maria: *“Oma identiteedi säilitamine on väga tähtis. Milleks siis teisi keeli õppida, kui sa omaenda keele unustad? Oluline on, et laps suudaks vähemalt oma keeles suhelda. Näiteks Saksamaal on väga suur probleem, kui vanemad räägivad vene keeles, aga lapsed ainult saksa keeles. Isegi vanematega ei osata vene keeles rääkida. Ma ei saa sellest aru. Traditsioonid niikuinii säilivad. Vanemad annavad need tahtmatult oma lastele edasi ja selles pole midagi halba.”*

Ainult üks respondent avaldas arvamust, et Vene kultuuri säilitamine pole oluline ainult olmekeele tasandil, vaid ka ilukirjanduse ja traditsioonide sügavama mõistmise tasandil.

Intervjuukatke 47 (29. detsember 2023)

Olga: *„Vene keelega on meil probleem. Laps loeb halvasti nii eesti kui ka vene keeles. Ajab keeled segamini... Aga pean oluliseks, et laps kirjutaks hästi, loeks ja uuriks Vene kultuuri. Kodus me suhtleme vene keeles, tähistame vene pidusid. Laps kavatseb Venemaal ülikooli astuda“.*

Nagu M. Kitsnik ja tema kolleegid (Kitsnik *et al.*, 2021) on rõhutanud, peetakse väga oluliseks seda, et eri rahvusrühmad jagaksid sarnaseid väärtusi, kuna see teeb võimalikuks eri rahvusgruppide rahumeelse kooseksisteerimise. Respondentide hinnangul seisneb probleem selles, et Ida-Virumaal puuduvad vajalikud võimalused **ühiskonna sidususe suurendamiseks**. Keelekeskkonna ja Eesti kultuuri esindajate puudumise tõttu ei ole rahvuslikku ühtekuuluvust ja rohkemat suhtlust ette näha. Lõimumine protsessina nõuab aega ja see ei pruugi alati olla seotud eesti keele oskuse tasemega.

Intervjuukatke 48 (2. jaanuar 2024)

Maria: *„Sõltub Eesti piirkonnast. Meie piirkonnas suhtlevad eestlased ja venelased omavahel hästi, kuid peamiselt vene keeles. Ma ei mõtle, et kui venelased parandavad oma eesti keele oskust, siis hakkavad nad eestlastega eesti keeles rääkima (Ida-Virumaal). Mida rohkem on eestlasi, seda rohkem räägivad venelased eesti keeles. Selleks, et Eesti ühiskonda integreeruda, on vaja rohkem aega või mitut edasist põlvkonda. Meie lapsed ei ole selleks veel valmis. Nad on osaliselt „siin“, aga osaliselt „seal“.“*

Intervjuukatke 49 (5. jaanuar 2024)

Irina: *“Kultuuridevaheline kokkupuude ja vastastikune suhtlus on niisamuti piiratud. Sõltub piirkonnast. On kahtlusi Ida-Virumaa osas, et kokkukuuluvustunne tõesti tekib. Võib-olla alles pärast mitut põlvkonda. Lähema kümne aasta jooksul seda kindlasti ei juhtu.”*

Intervjuukatke 50 (7. jaanuar 2024)

Evgenia: *“Selleks on vaja rohkem aega. Üksteisest arusaamine kahe kultuuri vahel kasvab, kuid igaiüks järgib oma traditsioone ja austab just oma kultuuri. Kellelgi on lihavõttepäeva nädal aega varem, kellelgi hiljem jne”.*

Mõnel uuringus osalenul oli selle kohta aga vastupidine arusaam, s.t Eesti ühiskonda lõimumisega seotud probleeme nad ei tunnetanud ega osanud ette näha neid ka tulevastel põlvkondadel.

Intervjuukatke 51 (26. detsember 2023)

Anna: *„Eestikeelsele haridusele üleminekuga hakkavad venelased vabalt eesti keeles rääkima. Eestlased ja venelased hakkavad omavahel rohkem suhtlema.“*

Intervjuukatke 52 (3. jaanuar 2024)

Ksenia: *“Sellega pole probleeme juba praegu. Ma käisin Tallinnas töötamas ja me saime eestlastega hästi läbi. Nad rääkisid vene keeles, ma rääkisin eesti keeles. Integratsiooni osas probleeme ei tekkinud. Praeguse üleminekuga suureneb inimeste vahel üksteisemõistmine. Vene lapsel kasvab sõnavara. Kuid samas jääb igaiüks oma arvamuse juurde ja peab oma traditsioonidest kinni.”*

Uuringust selgus, et siiski leidub neid, kelle arvamused on selles osas üsna negatiivsed. Nende arvamuste aluseks on jällegi poliitilised põhjused ja eestikeelne õpe. Võib järeldada, et need lapsevanemad eesti keelt ise ei oska ja ei pea riigikeelt ega kultuuri oluliseks. Võib samuti oletada, et need lapsevanemad annavad oma välja kujunenud veendumused pereringis ka lastele edasi.

Intervjuukatke 53 (3. jaanuar 2024)

Valeria: *“Lapsed, kes praegu saavad eesti keele poolt vitsa, hakkavad selle vastu viha tundma. Nad lihtsalt pakivad oma asjad ja lahkuvad riigist, sest nad tajuvad, et nende teadmistest ei piisa. Nad arvavad, et järelikult pole nad siin vajalikud. Eestlased jäävad siia üksi.”*

Intervjuukatke 54 (29. detsember 2023)

Olga: *“Ei. Ja see ei ole keeleoskusega seotud. Mul näiteks tekkis hiljuti konflikt ühe mu eestikeelse töökaaslasega. Sel aastal tähistame uut aastat koos. Ja kui ma ütlesin, et kell 23.00 kuulame Putini*

kõnet, siis ta kargas nagu kukk ja hüüdis: “Meil on sõda!”. Ma olen täiskasvanud inimene ning ei taha tülitseada. Aga jutuajamisest jäi ebameeldiv järelmaik hinge. Asi pole keeles, vaid inimlikkuses.”

Niisiis võib järeldada, et intervjuueeritud oma identiteedi ja kultuuri kaotamisele ohtu ei näe. Keel, kultuur ja traditsioonid antakse eelnevatelt põlvkondadelt järgmistele põlvkondadele edasi ning selle eest vastutavana nähakse just lapsevanemaid, mitte kooli. Osa arvab, et on juba Eesti ühiskonda piisavalt integreerunud, kuid võib arvata, et täielikuks ühtekuuluvustunde loomiseks vajatakse siiski rohkem aega.

5.4 Laste ettevalmistus üleminekuks ning vajalikud meetmed ülemineku sujuvaks tagamiseks

Respondentidele oli pakutud oma lapse eesti keele oskust hinnata 5 palli skaalal, kus 1 on väga vähene; 2 – vähene; 3 – rahuldav; 4 – hea ja 5 – väga hea.

Nendest andmetest lähtudes võib eeldada laste eestikeelsele õppele üleminekuks ettevalmistuse taset. Allpool olev tabel sisaldab andmeid Sinimäe Põhikooli lastevanemate antud hinnangute kohta enda laste eesti keele oskuse kohta ning ka kommentaare hinnangutele.

Tabel 3. Laste eesti keele oskuse tase lastevanemate arvamus järgi

<i>Nõ</i>	<i>Respondendi nimi</i>	<i>Hinne/hinded (vastavalt laste arvule)</i>	<i>Lapsevanema kommentaar</i>
1	Anastassia	5	<i>“Laps mõistab keerulisemat eestikeelset kõnet ilma kontekstita, saab aru kuuldu sisust ning oskab vestluskaaslasega vestelda. (Laps käis teises linnas eestikeelses lasteaias)”</i>
2	Anna	4/5	<i>“Laps suudab eesti keeles lihtsate lausetega rääkida, ei karda seda teha. Lastel on head hinded. Teine laps on rohkem tagasihoidlik ja palju eesti keeles ei räägi, aga saab keelest aru ja õpitulemused on ka head.”</i>
3	Olga	2	<i>“Laps ei oska eesti keelt üldse, puudub isegi tahtmine.”</i>
4	Maria	3/3/3	<i>“Lapsed saavad eestikeelsest kõnest aru, kuid ei räägi ega kirjuta või kirjutavad vigadega.”</i>

5	Ksenia	3/1	<i>“Eesti keele oskus on nõrk, oskab lugeda, kirjutab ja räägib vigadega. Ainus plus, et ta ei häbene. Teine laps tuli alles kooli 1. klassi (peale venekeelset lasteaeda), ei oska veel rääkida midagi.”</i>
6	Valeria	2	<i>“Keeleoskus on kehv, teab ainult elementaarseid asju.”</i>
7	Irina	3	<i>“Laps saab eesti keelest aru, kuid rääkida ei oska, oskab lugeda.”</i>
8	Jevgenia	3	<i>“Laps räägib omandatud sõnavara piires. Teab mõningaid sõnu ja fraase eesti keeles.”</i>

Andmed: Sinimäe Põhikooli kaheksa lapsevanema hinnang oma laste eesti keele oskusele.

Autori koostatud.

Kogutud andmed näitavad, et lapsevanemad hindavad enda laste eesti keele oskust üldiselt keskmiselt (hindele “3”), mis tähendab, et laste keeleoskus on rahuldav. See aga tekitab küsimuse, kas sellest esialgu piisab, et täismahus eesti keeles õppida. Mõned respondendid tõid esile ühe ja sama mõtte, nimelt laste kõnelemisoskus on nõrgal tasemel, kuid samal ajal saavad nad eestikeelsest kõnест küllaltki hästi aru. Andmete uurimise käigus selgus ka, et laste kirjutamisoskus on kehv: lapsed tunnevad tähti, kirjutavad sõnu, kuid teevad kirjutamisel palju vigu. Lugemise vallas paistis olukord siiski parem olevat.

Ülemineku sujuva tagamise lahendusena pakkusid uuritud lapsevanemad välja, et nende laste **õpetaja võiks osata ka vene keelt**. Rõhutati, et tunni ajal tuleb õpetajal venekeelsetele lastele **materjali nende emakeelde vajadusel ikkagi tõlkida**. Lastevanemate arvamus järgi on eesti keeles õppimine ikkagi väga keeruline ning võtab lastelt rohkem aega, et materjalist aru saada ning õpitavat oma emakeeles tajuda. Samuti on lastevanemate jaoks oluline, et psühholoogilist abi osutatakse lastele nende emakeeles.

Intervjuukatke 55 (3. jaanuar 2024)

Ksenia: *“Ma lapsevanemana pean oluliseks, et õpetaja valdaks vene keelt ning saaks lapsele tema emakeeles ette ütelda või tema psühholoogilised probleemid ära lahendada. Õpetamine ei seisne ainult teadmiste andmises, vaid ka lapse kasvatuses ja probleemide lahendamises.”*

Intervjuukatke 56 (26. detsember 2023)

Anna: *“Tahaks, et õpetaja valdaks ikkagi vene keelt ja saaks lapsi aidata: vajadusel midagi tõlkida ja anda rohkem aega iseseisvaks tõlkimiseks, sest see on laste jaoks väga raske.”*

Intervjuukatke 57 (29. detsember 2023)

Olga: *“Õpetaja peab lastele tõlkima, kui nad ei saa aru, mida nendelt üldse tahetakse.”*

Intervjuukatke 58 (3. jaanuar 2024)

Ksenia: *“Õpetajad peavad pöörama rohkem tähelepanu nendele lastele, kes jäävad õppes maha, eriti venekeelsetele lastele. On ikkagi selline seadus, et nad on kohustatud.”*

Intervjuukatke 59 (22. detsember 2023)

Anastassia: *“On oluline pakkuda tuge ja juhendamist, et aidata õpilastel ületada psühholoogilisi takistusi ja edukalt kohaneda uue õppekeskkonnaga. Samuti on oluline teha jõupingutusi, et tagada mitmekeelne ja mitmekultuuriline keskkond, kus mõlemal kogukonnal on võimalik säilitada oma keel ja kultuur. Keeleoskus aitab kaasa ka akadeemilisele edule ja sotsiaalsele suhtlemisele. Seepärast on oluline, et haridussüsteem ja kogukond loovad tingimused, mis toetavad laste mitmekeelset arengut, pakkudes keeleõpet ja väärtustades mitmekultuurilisust.”*

Üks uuringus osalenud respondent aga arvas, et eesti keele oskuse arendamine on ka lastevanemate vastutus. Peale kooli peaksid tema arvates ka lapsevanemad oma lapse keelelist arengut soodustama ning otsima võimalusi eesti keeles suhtlemiseks.

Intervjuukatke 60 (3. jaanuar 2024)

Ksenia: *“Näiteks käivad mu lapsed koolivaheajal eesti peredes, me püüame ka koolist väljaspool eesti keele oskust hoida.”*

Kõikide arvamuste hulgas leidis ka üks väga terav arvamus, mis tugines väitele, et mida varem eestikeelsele õppele üle minnakse, seda parem on see lastele tulevikus. Respondent ei võta “ülemineku süsteemi” vastu ning arvab, et eestikeelset õpet tasub alustada juba 1. klassist. Allpool olen lisanud tekstikatke intervjuust, millest saab täpsema arusaama selle kohta, mida respondent oma arvamuse all silmas pidas.

Intervjuukatke 61 (3. jaanuar 2024)

Valeria: *“Kui te tahate, et teie keel välja ei sureks, siis viige lapsi eestikeelsele õppele üle alates 1. klassist, mitte 3., 4., 6. klassist. See on vale. Tundke lastele ja kodanikele kaasa! Perekonnad hakkavad Eestist lahkuma, kui te selle irvitusega jätkate.”*

Viimane arvamus oli seotud erakoolidega. Tõepoolest, võib juhtuda, et kui inimesed on asetatud ebamugavasse olukorda ja neil pole võimalust valida, siis leidub sageli alternatiivseid ideid, teisigi probleemilahendusi.

Intervjuukatke 62 (7. jaanuar 2024)

Evgenia: *“Praegu avatakse erakoole, kus saab õppekeele ise valida ja need hakkavad populaarsed olema.”*

Kokkuvõtteks võib öelda, et tulemused näitasid seda, et lastevanemate arvamustele tuginedes ei ole venekeelsed lapsed praegu üleminekuks veel väga hästi ette valmistatud, eriti need, kes ei ole eesti keeles 1. klassist alates õppinud ja on praegu sunnitud õppekeele muutuse tõttu stressi kannatama. Tulemused näitasid ka seda, et lapsevanemad on valmis oma lastele eesti keele õppimises abi osutama ka koolist väljaspool ning soovivad omakorda, et õpetajad pööraks lastele piisavalt tähelepanu ja toetaks neid.

ARUTELU JA JÄRELDUSED

Siinse töö peatükis esitan teemakohase arutelu ning ühtlasi vastan püstitatud uurimisküsimustele.

Integratsiooni monitooringu 2020 andmete põhjal arvab enamik Eesti elanikke, et eesti keeles õppimisega paraneb muu emakeelega laste keeleoskus (92%), haridusvõimalused avarduvad (89%) ja teiste rahvuste esindajatega tihenevad kontaktid (89%), lisaks suureneb konkurentsivõime koolilõpetajate seas (86%), areneb mõtlemine ja loovus (81%), teadmiste tase eesti ja muu õppekeelega õpilastel ühtlustub (77%) (Mägi, *et al.*, 2020, lk 17). Nendest andmetest saavad käesolevas uuringus kinnitust ainult kolm loetletud punkti. Minu läbi viidud intervjuude vastustest võib järeldada, et ainukesteks eestikeelsele haridusele ülemineku eelisteks peavad uuritud lapsevanemad eesti keele oskuse paranemist ja väiksemal määral võrdseid võimalusi edasiõppimiseks ja tööleminekuks lastel tulevikus.

Samal ajal kui esimese punkti puhul nõustus suurem osa intervjuueerituid sellega, et eesti keele tundide mahu suurendamisega paralleelselt paraneb väga suure tõenäosusega venekeelsetel lastel ka eesti keele oskus, asetati kaks viimast väidet kahtluse alla. Uuringu tulemuste põhjal ei ole üleminek eestikeelsele õppele venekeelse Eesti elanikkonna jaoks võimaluste avardamisega seotud, vaid pigem inimeste õiguste rikkumisega. Respondentide vastustes võis näha selliseid fraase, nagu *“Meil ei ole rohkem valikut”, “Meid sunniti”, “Nüüd me õpime konkreetselt eesti keelt, mitte õppeainet”*. Nendest vastustest võib järeldada, et eestikeelsele haridusele üleminekus näeb osa lapsevanemaid pigem riigi huvides sunnimeedet. Respondendid mainisid ka seda, et need lapsed, kes tahavad õppida, on võimelised eesti keele ära õppima ja edu saavutama ka vene õppekeelega koolis õppides ja selleks ei ole vaja tingimata eestikeelsele haridusele üle minna.

Eesti ühiskonna lõimumise monitooringu (2020) andmete järgi on Eesti ühiskonnas avaldatud ka arvamust, et enamiku teisest rahvusest inimeste arvates peab edu saavutamiseks olema eestlane ning sarnast vaatepunkti leidis ka minu siinse töö tarbeks kogutud andmetest. Intervjuude käigus avaldati ka arvamust Eesti perekonnanimede ja kodakondsuse suhtes. Mõne respondendi jaoks ei

ole piisava eesti keele oskuse puudumine ainus takistus Eestis edu saavutamiseks, kuna nende veendumuse järgi vaadatakse töölevõtul ka perekonnanimesid ja kodakondsust.

Kõiki saadud andmeid summeerides selgub, et eestikeelsele õppele üleminekul on lastevanemate arvamuste põhjal nii eeliseid kui ka üsna teravalt tajutavaid puuduseid.

Sarnaselt varasemate uuringutega (Mägi, 2020, Klaas-Lang *et al.*, 2022) näitavad käesoleva töö tulemused, et lapsevanemate arvamuste põhjal toob üleminek endaga kaasa psühholoogilist pinget ja stressi ning võib hakata takistama aineteadmiste omandamist.

Respondentide vastustest selgus, et osa neist ei ole muudatusteks valmis ning nad tahaksid hariduse vallas kõik endiseks jätta. Seda kinnitavad vastused küsimusele, mis puudutasid vene õppekeele koolide säilitamist, kus väljendasid kõik intervjueeritud oma soovi vene õppekeele kooli Eestis ikkagi säilitada. Tulemustest nähtus, et respondendid eelistavad ükskeelsuse mudelist hoiduda.

Lastevanemate vastuseid analüüsides võib väita, et nende arvates tekitab emakeelest erinevas keeles õppimine lastel frustratsiooni ja negatiivseid emotsioone, mis võib viia selleni, et laps tõmbub endasse ja kaotab õppimise vastu huvi. Intervjuudest nähtus ka, et üldiselt on uuritud lapsevanemate teadlikkus eestikeelsele õppele üleminekust üsna madal. Nad ei olnud kursis ka muu kodukeele laste õpetamisel rakendatavate lähenemistega, nagu keelekümblus või LAK-õpe. “Tulemusliku LAK-õppe saavutamiseks järgitakse ühte ja sama põhimõtet: ühtviisi tähtsad on nii keel, ainesisu kui ka õpioskused” (Harno, 2024). Seega omandab õpilane LAK-õppe rakendamise käigus nii sihtkeele ja õpioskused, kuna aineõpe seotakse keele omandamisega.

Kuigi varasemates uuringutes (Mägi, 2020; Klaas-Lang *et al.*, 2022) väidetakse, et lapsevanemate arvates mõjub eestikeelsele haridusele üleminek laste kultuuriidentiteedi säilimisele halvasti, siis minu siinse töö tulemused sellele ei viita. Intervjueeritud lastevanemate arvamustele tuginedes ei ohusta üleminek nende laste emakeele, kultuuri või identiteedi säilitamist, kuna nad elavad venekeelses keelekeskkonnas, kus kõikjal suheldakse peamiselt vene keeles. Samuti ei arva respondendid, et nende laste emakeele oskuse tase peaks väga hea olema – ollakse veendunud, et piisab sellestki, kui nende lapsed suudavad omavahel emakeeles suhelda, lugeda ja lihtsate lausetega kirjutada. Eestikeelsele õppele üleminekul ei nähta ohtu ka oma kultuuritraditsioonide säilitamisele. Traditsioonid antakse vanematelt lastele edasi, laps omandab oma perekonna harjumused ja kombes peaaegu märkamatu. Eesti keeles õppimist ei nähta seda protsessi üldse

mõjutavana. Minu uuringus osalenud lapsevanemate arvates on täiesti normaalne nähe, kui peale vene traditsioonide tutvub laps ka teise kultuuri traditsioonidega. Üldiselt olid lapsevanemad üksmeelsed selles küsimuses, mis puudutas oma keele, kultuuri ja identiteedi säilitamist – nad pidasid selle eest vastutavaks lapsevanemaid endid. Mainiti ära, et hiljem saavad nende lapsed ise valida, milline on nende individuaalne keele-eelistus ning millise rahvusrühma kultuur neile lähedasem on.

Oma laste eestikeelsele õppele üleminekuks ettevalmistust hinnates lähtusid lapsevanemad neljast osaoskusest: kirjutamis-, kuulamis-, lugemis- ja rääkimisoskusest. Lastevanemate hinnangul on nende laste eesti keele oskus praegu üsna kehv, eriti puudutab see kõnelemis- ja kirjutamisoskust. Lisati, et omandatud sõnavara piires saavad lapsed õpetajast hästi aru, tunnevad pärast lasteaiast lahkumist paljusid ladina tähti ja suudavad eesti keeles lugeda. Laste eesti keeles kirjutamis- ja rääkimisoskuses näevad uuritud lapsevanemad aga praegu veel puudujääke.

Ü. Rannuti (2005, lk 26) järgi võib eestikeelse keelekeskkonna piiratus Ida-Viru regioonis arvatavasti olla takistuseks lapse eesti keeles kõnelemisoskuse arendamiseks ning päädida funktsionaalse kirjaoskamatusena. Sujuva ülemineku tagamise kontekstis pakkusid uuritud lapsevanemad välja, et lisaks eesti keelele võiksid õpetajad vallata ka vene keelt. Venekeelne õpetaja saab lastest paremini aru ning saab vajadusel lastele tõlkida nende emakeelde juhul, kui lapsed ei saa õppetööga hakkama.

Samuti mainisid lapsevanemad, et lastel võivad koolis tekkida ka psühholoogilised probleemid, nagu arusaamatused klassikaaslastega, kiusamine, solvamine, kohanemiskasutused ja muud. Õpetaja vastutab koolis lapse heaolu eest. Juhul kui õpetaja ei saa lapsest aru ega räägi lapse emakeeles, on raske temale abi ja toetust osutada, mis võib omakorda probleemi veelgi rohkem süvendada. Teisena pakkusid lastevanemad välja, et üleminek eestikeelsele õppele ei tohiks kindlasti toimuda 1. klassist hiljem. Lapsevanemad avaldasid arvamust, et venekeelsetel lastel, kes on juba alustanud õpet vene õppekeelega koolis, võib üleminek eestikeelsele õppele hilisemas kooliastmes tekitada stressi ja halvenevate hinnetega seoses ka enesehinnangu langust.

Käesolevast uuringust selgus, et lastevanemate arvamuse põhjal on üleminekul nii oma negatiivsed kui ka positiivsed küljed, kuid puudusi nähakse siiski rohkem. Eeliste hulgast võib nimetada eesti keele oskuse paranemist ja konkurentsivõime suurenemist edasistes õpingutes ja potentsiaalselt ka parema töö leidmist. Puuduste osas mainiti ära väited, et venekeelsetel lastel tõuseb koolis nõnda stressitase, samas on oht, et õppe kvaliteet langeb. Need andmed kattuvad osaliselt varem sarnasel

teemal tehtud uuringutes saadud andmetega (vt Mägi, 2020; Klaas-Lang, *et al.*, 2022). Uuringu käigus selgus samuti, et lapsevanemad muretsevad kvalifitseeritud õpetajate nappuse pärast. Keele, kultuuri ja identiteedi kaotamisega seotud hirme minu uuringus osalenud lapsevanemad aga ei tundnud.

Minu bakalaureusetöös püstitatud uurimisküsimustele leitud vastused on järgmised. Esimesele uurimisküsimusele vastates selgus, et lastevanemate arvates on eestikeelsele haridusele ülemineku positiivsed küljed: lastel eesti keele oskuse paranemine, sellega seoses ka haridusvõimaluste avardumine ja konkurentsivõime paranemine tööturul.

Teisele uurimisküsimusele vastuse leidmise käigus selgus, et lastevanemate arvamusel põhjal võib üleminek endaga kaasa tuua laste akadeemilise edasijõudmise languse, stressi ja pinget kasvu ning õpimotivatsiooni kaotuse.

Kolmandale uurimisküsimusele vastates selgus, et uuritud lapsevanemad ei taju eestikeelsele haridusele üleminekut nende lapse kultuuriidentiteeti kuidagi ohustavana.

Neljandale uurimisküsimusele vastates võib väita, et uuringus osalenud lapsevanemate hinnangul ei ole nende laste praegune eesti keele oskuse tase piisav selleks, et edaspidi täies mahus eesti keeles õppida. Eraldi mainiti ära eesti keele kehva suulist ja kirjutamisoskust. Sujuva ülemineku tagamiseks pakkusid lapsevanemad välja kaks võimalust: õpetaja, kes eesti keele kõrval valdab ka vene keelt ning on suuteline lastele tõlkima nende emakeelde; eestikeelsele õppele üleviimine mitte hiljem kui 1. klassist.

Bakalaureusetöö piiranguks on asjaolu, et uuringusse ei olnud kaasatud kõik Sinimäe Põhikoolis õppivate laste vanemad. Kogu kooli lastevanemate intervjuerimine oleks võinud ilmselt anda teised tulemused. Kuid ka käesolevas töös saadud tulemused võivad kasulikuks osutada, et mõista paremini põhjuseid, mis täpselt tekitavad venekeelsetel lapsevanematel hirme ja muresid seoses eestikeelsele õppele üleminekul.

KOKKUVÕTE

Käesoleva bakalaureusetöö eesmärgiks oli välja selgitada Sinimäe Põhikooli lastevanemate hoiakud eestikeelsele haridusele ülemineku suhtes: milline võib uuritud lastevanemate arvates olla eestikeelsele õppele ülemineku mõju nende laste eesti keele oskuse arendamisele, teadmiste omandamisele ja oma kultuuriidentiteedi säilitamisele.

Uuringu läbiviimisel olen kasutanud kvalitatiivset uurimisviisi, nimelt poolstruktureeritud intervjuud. Intervjueerisin kokku kaheksat lapsevanemat, kelle lapsed õpivad Sinimäe Põhikoolis ning kelle emakeel on vene keel.

Töö tulemused näitasid, et eestikeelsele õppele üleminek mõjutab uuritud lapsevanemate vaatepunktist lähtudes nende laste eesti keele oskust positiivselt. Lastel kasvab nende vanemate hinnangul eestikeelne sõnavara, kuna nad veedavad rohkem aega eesti keelekeskkonnas, kuulevad rohkem eestikeelset kõnet ning ühtlasi on nad sel viisil edaspidiseks õppimiseks eesti keeles paremini ette valmistatud.

Uuritud lapsevanemate arvates mõjutab eestikeelsele haridusele üleminek Eestis elades niisiis osaliselt positiivselt ka nende laste konkurentsivõimet tulevastes õpingutes ja parema töö leidmisel. Lapsevanemad näevad seega paremaid väljavaateid nii avarduvate võimaluste näol valida endale meelepärane eriala kui ka Eesti tööturul konkureerimisel. Samal ajal väljendas mõni uuritud lapsevanem oma veendumust, et tasuvama töö leidmisel mängib oma osa ka eesti perekonnanimi ja Eesti kodakondsus, mitte niivõrd eesti keele valdamise tase.

Uuringu tulemused viitavad sellele, et kõige rohkem tekitavad uuritud lapsevanematele eestikeelsele õppele ülemineku puhul muret nende laste akadeemilise edasijõudmise võimalik langus, stressitaseme kasv, pingete lisandumine, mis võib viia õpimotivatsiooni kaotuseni. Need kartused on lastevanemate arvamusel järgi omavahel tihedalt põimunud. Vaatamata sellele, et eesti keeles õppimine mõjutab lapsevanemate meelest nende laste eesti keele oskust positiivses suunas, nähakse sellel ka teatud negatiivseid tagajärgi, eelkõige aineteadmiste omandamise kontekstis. Peljatakse, et õppeainete sisu mõistmine väheneb, uue omandamine hakkab võtma oluliselt rohkem aega, mis omakorda võib hakata mõjutama laste vaimset heaolu, sest vaimne pingutus kasvab ning vabaaja tegevusteks ja puhkuseks jääb aega üha vähemaks. Ülemineku negatiivsete külgede hulgas mainiti ka kvalifitseeritud õpetajate puudust. Lastevanemate vaatenurgast ei ole

see vastuvõetav, kui lapsi õpetab koolis inimene, kellel puudub pedagoogiline haridus ning seda ka sel juhul, kui tema eesti keele oskuse tase on suurepärane.

Uuringu tulemused aga ei viita sellele, et lapsevanemad muretseksid oma laste kultuuriidentiteedi ja emakeele säilitamise pärast. Lastevanemate meelerahu on seotud asjaoluga, et nende elukoht asub Eesti venekeelses piirkonnas, kus domineerib peaaegu igas eluvaldkonnas vene keele kasutamine. Lastevanemate arvamus selle suhtes mõjutab ka veendumus, et rahvatraditsioonid antakse eelnevatelt põlvkondadelt (sageli isegi pigem automaatselt) edasi järgmistele põlvedele ning seda, et oma kultuuri kombed ja tavad enda järglaste silmis väärtuslikumaks muuta, peetakse lapsevanemate endi ülesandeks.

Uuringu tarbeks intervjueeritud lastevanemate hinnangul ei ole nende lapsed eestikeelsele õppele üleminekuks täielikult valmis. Respondendid tõid välja, et nende lastel on enam-vähem arenenud eesti keeles kuulamis- ja lugemisoskus, kuid kõnelemis- ja kirjutamisoskust peeti nõrgemaks.

Eestikeelsele haridusele sujuva ülemineku tagamiseks pakkusid uuritud lapsevanemad välja kaks lahendust. Esimene lahendus seisneb selles, et lastevanemad sooviksid, et lastel oleks õpetaja, kes valdab kõrghariduse eesti keele kõrval ka vene keelt, et ta võiks vajadusel õpilastele materjali nende emakeelde tõlkida ning samuti lastel koolis tekkivad võimalikud probleemid vene keeles ära lahendada. Teine välja pakutud lahendus seisnes põhimõttes, et lapsi ei tohi eestikeelsele haridusele üle viia hiljem kui esimesest klassist, kuna hiljem kaotavad nad optimaalseima võimaluse alusteadmiste omandamiseks.

Kokkuvõttes selgus minu uurimistulemustest, et uuringus osalenud lapsevanemad arvavad, et eestikeelsele haridusele üleminekul on positiivsete tahkude kõrval nende laste arengule pigem siiski rohkem negatiivseid külgi.

Eestikeelsele õppele ülemineku edasisel uurimisel võiks muu hulgas täpsemalt välja selgitada lastevanemate teadlikkuse kohta neis asjus, mis puudutab muukeelsete laste puhul rakendatavaid õpetamismeetodeid. Minu siinsest bakalaureusetööst nähtus, et uuritud lastevanemate teadlikkus selles vallas on küllaltki nõrk, mis arvatavasti mõjutab omakorda nende hoiakuid eestikeelsele õppele ülemineku kohta.

SUMMARY

The present Bachelor`s thesis is written by Svetlana Maslenikova in 2024. The topic of the present study is „The attitudes and willingness of parents to transition to Estonian-language instruction on the example of one school in Ida-Viru county.”

The aim of the present Bachelor's thesis is to research the attitudes and willingness of parents to transition to Estonian-language instruction on the example of one school in Ida-Viru county. This work helps to clarify how the transition to Estonian-language instruction may impact their children's Estonian language development, acquisition of knowledge and cultural self-identification.

For data collection a qualitative research method is used. The study involved eight Russian speaking parents whose children study at Sinimäe school. The interviews consisted of semi-structured and open-ended questions.

The results of this Bachelor's thesis shows that the transition to Estonian-language instruction has a positive impact on their children's Estonian language skills. The Estonian-language instruction suggests a full immersion into Estonian language environment, during which the children's vocabulary grows, they are better prepared for further learning in Estonian language.

The transition to Estonian-language instruction has a partially positive impact on the competitive abilities of children in their further education and career development. Russian speaking children will have more opportunities for choosing an educational institution and finding better work.

In some cases, the study shows that when it comes to finding good work, it's not enough to have a good command of Estonian language but you have to have an Estonian surname and citizenship.

The study's results suggest that the most disturbing factors in the transition to Estonian-language instruction are a decline in academic performance, increased stress and anxiety levels and a loss of motivation for learning. In respondents' opinion each one of these factors leads to another.

Although studying disciplines in Estonian language has a positive impact on children's Estonian language skills, it also has negative consequences for their assimilation of the material. A decrease in understanding of subject matter accompanied by an increase of stress affects children's mental well-being and leads to a loss of interest and motivation for learning. Among the negative aspects of the transition there is also a lack of qualified teachers. None of the respondents accepts the situation when a person without pedagogical education comes to school even if they have a high level of proficiency in Estonian language.

The results of the study do not suggest that the respondents are concerned about their children's cultural identity and native language maintaining. This opinion is based on the fact that they are living in the Russian-speaking Estonia region where the use of Russian language dominates the Estonian language usage. The respondents also believe that traditional folk customs are passed down from the previous generation to the younger without conscious awareness of doing so and this is the parent's responsibility to make the cultural habits more valuable for their children.

According to the opinions of the parents, their children are not fully prepared for the transition to Estonian-language instruction. Children have developed some listening and reading skills but their speaking and writing skills are at a lower level.

In order to ensure a smooth transition, the respondents proposed two solutions. The first solution involves the parents' intention to have a teacher who is proficient in both Estonian and Russian languages, so they can translate when it is needed and resolve a psychological problem in children's native language. The second solution involves the intention to move children into Estonian education not later than from the first grade as they would lose the opportunity to acquire basic knowledge.

The participants of this study believe that the transition into Estonian-language instruction has more a negative impact on their children's development than a positive.

Further research on the transition into Estonian-language instruction could analyze parents' awareness of methods of instruction of foreign languages, as that could affect their attitude towards the transition. The current study shows that parent's awareness in this area is a quite low.

KASUTATUD KIRJANDUS

- Aidarov, A. ja Drechsler, W. (2013). *Estonian russification of non-Russian ethnic minorities in Estonia? A policy analysis*. – *Trames: A Journal of the Humanities and Social Sciences* 17 (2), 108–109. <http://doi.org/10.3176/tr.2013.2.01>
- Allaste, A.-A. et al. (2023). *Noorte osaluse suurendamise mudel ja raportid*. Tallinna Ülikool. Haridus- ja Teadusministeerium. Kasutatud 16.04.2024, *Noorte Osaluse Suurendamise mudel ja raportid.pdf* (hp.edu.ee)
- Arenguseire Keskus. (2023). *Õpetajate järelkasvu tulevik. Trendid ja stsenaariumid aastani 2040*. Raport. Kasutatud 12.05.2024, *2023_opetajate-jareelkasvu-tulevik_raport.pdf* (arenguseire.ee)
- Argus, R.; Rüütma, T. ja Verschik, A. (2021). *Mitmekeelsus, esimese ja teise keele omandamine. Peamistest teooriatest, uuringutulemustest ja õpetamismeetoditest*. Kirjandusülevaade. Tallinna Ülikool 2021. Kasutatud 17.04.2024, <http://www.digar.ee/id/nlib-digar:1001571>
- Berry, J. (1974). *Acculturation and Psychological Adaptation: An Overview*. Queen's University, Kingston, Canada. Kasutatud 10.04.2024, *Journeys-into-cross-cultural-psychology.pdf* (researchgate.net)
- Council of Europe. (i.a). *Mis on inimõigused*. Noorte inimõiguste käsiraamat. Kasutatud 23.03.2024, *Mis on inimõigused – Noorte inimõigushariduse käsiraamat* (coe.int)
- Ehala, M. (2019). *Eesti keelest pikas perspektiivis. Keele- ja identiteedi-poliitiline analüüs*. Keel ja Kirjandus. <https://doi.org/10.54013/kk735a3>
- Ehala M. (i.a). *Keel ja ühiskond. Väliseesti kogukondade jätkusuutlikkusest*, lk. 59–61. Kasutatud 31.03.2024, *EEKV.pdf* (eki.ee)
- Eesti keele arengukava 2021–2035. Kasutatud 01.04.2024, *Eesti keele arengukava 2021-2035.pdf* (valitsus.ee)
- Eesti Vabariigi põhiseadus. (2015). *Riigi Teataja*. Kasutatud 22.04.2024, *Eesti Vabariigi põhiseadus – Riigi Teataja*
- Eesti ühiskonna lõimumise monitooring 2020. Kasutatud 16.04.2024, <https://kul.ee/EIM2020>
- Euroopa komisjon. (2023). *Hariduse ja koolituse valdkonna ülevaade 2023*. Riigianalüüs. Eesti. Kasutatud 12.05.2024, *Education and training monitor 2023 – Publications Office of the EU* (europa.eu)
- Golubeva, A. ja Pere, K-K. (2017). *Varajane mitmekeelsus ja keeleõpe*. Ülevaade haridussüsteemi välishindamisest 2016/2017. õppeaastal. Haridus- ja Teadusministeerium. Tartu 2017. Kasutatud 17.04.2024, *ulevaade haridussysteemi valishindamisest_2016-2017_oa.pdf* (hm.ee)
- Haridus- ja Teadusministeerium. (i.a). *Eestikeelsele haridusele üleminek*. Eesti keel. Kasutatud: 11.11.2023, *Eestikeelsele haridusele üleminek | Haridus- ja Teadusministeerium* (hm.ee)
- Haridus- ja Teadusministeerium. (2022). *Eestikeelsele õppele ülemineku tegevuskava 2022–2030 seletuskiri*. Haridustöötajad. Kasutatud 16.03.2024, *Lisa 2_Eestikeelsele õppele ülemineku tegevuskava 2022_2030 seletuskiri* (hm.ee)

Haridus- ja Teadusministeerium. (2023). Keeleprogramm 2023–2026. Kasutatud 15.05.2024, <https://www.hm.ee/media/1518/download>

Haridus- ja Teadusministeerium. (2022). *Minister Tõnis Lukas: üleminek eestikeelsele õppele toimub kindlasti*. Kasutatud 16.03.2024, Minister Tõnis Lukas: üleminek eestikeelsele õppele toimub kindlasti | Haridus- ja Teadusministeerium (hm.ee)

Harno. (2024). *Lõimitud aine- ja keeleõppe (LAK-õpe)*. Keelekümblus. Haridus- ja Noorteamet. Kasutatud 1.05.2024, Keelekümblus | Haridus- ja Noorteamet (harno.ee)

Henno, I. *et al.* (2017). *PISA 2015 põhisõnumid*. Ülevaade haridussüsteemi välishindamisest 2016/2017. õppeaastal. Haridus- ja Teadusministeerium. Tartu 2017. Kasutatud 17.04.2024, [ulevaade_haridussusteemi_valishindamisest_2016-2017_oa.pdf](#) (hm.ee)

Jääger, E. (2024). Autori intervjuu. Sinimäe, 17. mai.

Kalmus, V. *et al.* (2015). *Kvalitatiivne sisuanalüüs*. Sotsiaalse analüüsi meetodite ja metodoloogia õpibaas. Tartu Ülikool 2015. Kasutatud 16.04.2024, Kvalitatiivne sisuanalüüs | Sotsiaalse Analüüsi Meetodite ja Metodoloogia õpibaas (ut.ee)

Kerge, K. (2014). *Keel, selle omandamine, õppimine ja õpetamine*. Uurimusi keele omandamisest, õppimisest ja korpustest. Tallinna Ülikooli Eesti Keele ja Kultuuri Instituudi Toimetised. SBN 978-9949-29-177-9 (pdf). Kasutatud 17.04.2024, Uurimusi keele omandamisest, õppimisest ja korpustest = Studies in language acquisition, learning, and corpora; (Tallinna Ülikooli eesti keele ja kultuuri instituudi toimetised; 16) | DIGAR

Kiisla A. (2023). *Eestikeelsele õppele üleminekuga seotud raskused – probleem või sümptom?* Ülevaade. *Oma keel* 1:79, lk 79–80. Kasutatud: 09.10.2023, [Kiisla_ok_2023_1-1.pdf](#) (emakeeleselts.ee)

Kitsnik *et al.* (2021). *Eesti ja eestivene põhikoolinoorte vastastikused hoiakud enne ja pärast mängustatud koostöötegevuste projektis osalemist*. Tartu Ülikooli eesti ja üldkeeleteaduse instituut. *Eesti Haridusteaduste Ajakiri*, nr 9(1), 2021, 274–303, lk 275. <https://doi.org/10.22601/PET.2023.08.03>

Kitsnik, M., Berezina, J. (2021). *"Kas on olemas vähemotiveeritud ja nõrku õpperühmi? Mängustatud õppe mõjust õpilaste eesti keele kui teise keele kasutamisele kolmanda klassi näitel"*. *Eesti Rakenduslingvistika Ühingu aastaraamat* 17:123-140. Kasutatud 10.04.2024, <https://www.ceeol.com/search/article-detail?id=1038494>

- Kivistik, K. *et al.* (2023). *Eestikeelsele haridusele üleminek Tartu linnas*. Aruanne. Balti Uuringute Instituut. Kasutatud 18.04.2024, <http://www.digar.ee/id/nlib-digar:1001519>
- Klaas-Lang, B. *et al.* (2014). *Arvamusi ja hinnanguid riigikeele õppe korraldamise kohta vene õppekeelega koolides*. Uuringu lõpparuanne. Tartu Ülikool. Tartu 2014. Kasutatud 16.04.2024, Tartu Ülikool (ut.ee)
- Klaas-Lang, B. ja Praakli, K. (2015) “*Milleks mulle eesti keel? Riigikeele oskuse vajalikkusest vene koolinoorte pilgu läbi.*” Eesti rakenduslingvistika ühingu aastaraamat 15, 83–98. Kasutatud 17.04.2024, <http://dx.doi.org/10.5128/ERYa11.07>
- Klaas-Lang, B. *et al.* (2023). *Üleminek eestikeelsele õppele. Vene dominantkeelega Tartu lastevanemate hoiakute uurimisest*. Lastevanemate hirmud ja probleemid eestikeelsele haridusele üleminekul. <https://doi.org/10.22601/PET.2023.08.03>
- Kuiv, S. (2017). Ülevaade koolitus- ja tegevuslubadega seotud järelevalvest. Ülevaade haridussüsteemi välishindamisest 2016/2017. õppeaastal. Haridus- ja Teadusministeerium. Tartu 2017. Kasutatud 17.04.2024, [ulevaade_haridussusteemi_valishindamisest_2016-2017_oa.pdf](http://www.hm.ee/ulevaade_haridussusteemi_valishindamisest_2016-2017_oa.pdf) (hm.ee)
- Kunitsõn, N. ja Kalev, S. (2021). *Citizenship Educational Policy: A Case of Russophone Minority in Estonia*. Contextual and Theoretical Background. Estonian Society and Education System. Tallinn University. <https://doi.org/10.3390/socsci10040131>
- Küün, E. (2006). “*Mitte-eestlastest noorte kohanemine eestikeelses töökeskonnas*”. Eesti Rakenduslingvistika Ühingu aastaraamat 2:119-130. Kasutatud 16.04.2024, <https://www.ceeol.com/search/article-detail?id=19741>
- Lauristin, M. (2008). “*Kodanikud ja mittekodanikud: venekeelse elanikkonna erinevad kategooriad ja lõimumistendentsid*”. Eesti ühiskonna integratsiooni monitooring 2008. Aruanne. Kasutatud 16.04.2024, *Microsoft Word - monitooring.doc* (integratsioon.ee)
- Lauristin *et al.* (2007). “*Rahvussuhted ja integratsioonipoliitika väljakutsed pärast pronkssõduri kriisi.*” Eesti arengud ning poliitiliste institutsioonide usaldamine, lk. 17. Sotsiaal- ja turu-uuringud. Kasutatud 24.03.2024, *Integratsioonipoliitika_väljakutsed.doc* (saarpoll.ee)
- Lepik, K. *et al.* (2014). *Intervjuu*. Sotsiaalse Analüüsi Meetodite ja Metodoloogia õpibaas. Tartu Ülikool 2014. Kasutatud 16.04.2024, *Intervjuu | Sotsiaalse Analüüsi Meetodite ja Metodoloogia õpibaas* (ut.ee)

- Liiv, S. (2008). *Eesti keel ja teised keeled – Eesti jaoks*. Poleemilist. Eesti Rakenduslingvistika Ühingu aastaraamat. 4, 271–277. doi:10.5128/ERYa4.17
- Mägi, E. et al. (2020). *Eesti ühiskonna lõimumise monitooring 2020*. Kultuuriministeerium: SA Poliitikauuringute Keskus Praxis, Balti Uuringute Instituut, Tallinna Ülikool, Tartu Ülikool, Turu-uuringute As. ISSN 2585-4836 (pdf). Kasutatud 16.04.2024, IntegratsiooniMonitooring2020.pdf (kul.ee)
- Mägi, E. ja Nestor, M. (2012). *Koolilõpetajad ja nende karjäärivalikud*. Keskkharidusastme lõpetajate valikute uuringu lõpparuanne. SA Archimedes / Haridus- ja Teadusministeerium. ISBN 978-9949-481-25-5 (pdf). Tartu 2012. Kasutatud 17.04.2024, *koolilõpetajad_ja_karjaarivalikud_2.indd (praxis.ee)*
- Peräkylä, A. 2005. *Analysing talk and text*. Helsingi Ülikool.
- Proos, I. ja Pettai, I. (2008). *Eestivene noored: uue põlvkonna positsioon ja ootused*. Sotsioloogilise uurimuse materjalid. Saar Poll OÜ. Tallinna Linnakantselei. Kasutatud 16.04.2024, https://uuringud.tallinn.ee/file_download/69
- Puur, A., Rahnu, L. ja Valge, J. (2024). "Eesti keel sisserändetuules (I): Demograafilise tagasivaade 1989–2011 ja edasipilk". *Keel ja Kirjandus* 04:268-280. Kasutatud 16.04.2024, <https://www.ceeol.com/search/article-detail?id=408399>
- Põhikooli- ja gümnaasiumiseadus (2023). *Riigi Teataja*. Kasutatud 25.03.2024, *Põhikooli- ja gümnaasiumiseadus – Riigi Teataja*
- Rahvaloendus 2021. Rahvastiku demograafilised ja etno-kultuurilised näitajad. *Statistikaamet*. Kasutatud 04.05.2024, Rahvastiku demograafilised ja etno-kultuurilised näitajad | Statistikaamet (rahvaloendus.ee)
- Rannut, M. (2004). *Language Policy in Estonia*. Noves SL. Revista de Sociolingüística. lk 4–7. Kasutatud 20.04.2024, Language Policy in Estonia, by Mart Rannut (gencat.cat)
- Rannut, M. (2010). *Keel, migratsioon ja poliitika*. Eestlased ja eesti keel välismaal. Eesti Keele Sihtasutus. ISBN 978-9985-79-323-7. Tallinn 2010. Kasutatud 16.04.2014, *EEKV.pdf (eki.ee)*
- Rannut, Ü. (2005). *Keelekeskkonna mõju vene õpilaste eesti keele omandamisele ja integratsioonile Eestis*. Analüütiline ülevaade. Humanitaarteaduste dissertatsioonid. Tallinna Ülikool. Kasutatud 16.04.2024, <http://www.digar.ee/id/nlib-digar:10516>
- Rannut Ü. ja Rannut, M. (2010). "Russification of non-Estonian pupils in Tallinn". Eesti

Rakenduslingvistika Ühingu aastaraamat 6:243-259. Kasutatud 18.04.2024, CEEOL - Article Detail

Riigikogu. (2022). *Riigikogu kiitis heaks eestikeelsele õppele ülemineku eelnõu*. Eesti Reformierakonna fraktsioon. Fraktsioonide pressiteated. Kasutatud 16.03.2024, Riigikogu kiitis heaks eestikeelsele õppele ülemineku eelnõu – Riigikogu

Rootamm-Valter, J. (2013). *Venekeelse kooli üleminekust eestikeelsele õppele*. Subject area teachers professional competence development needs during the transition to teaching in a second language. – Problems of Education in 21 st Century, vol 57, pp 111–123. Kasutatud: 11.11.2023, Venekeelse-kooli-üleminekust-eestikeelsele-õppele-Jelena-Rootamm-Valter-.pdf (riigikogu.ee)

Sinimäe Põhikool. (i.a). *Kooli ajalugu*. Kasutatud 16.03.2024, Esileht - Sinimäe põhikool (sinimae.edu.ee)

Sinimäe Põhikool. (i.a). *Sinimäe Põhikooli arengukava 2021–2025*. Kasutatud 16.03.2024, Sinimae_Pohikooli_arengukava_2021-2025_EELNOU.pdf

Soll, M., Masso, A., ja Salvet, S. (2015). Changes in language policy in Estonia: Self-descriptions of Russian-speaking students. *Trames Journal of the Humanities and Social Sciences*. September 2015. DOI: 10.3176/tr.2015.3.02

Soll *et al.* (2014). *Õppekeele roll Eesti venekeelsete õpilaste etnokultuurilise identiteedi kujunemisel*. Tartu Ülikooli ühiskonnateaduste instituut. Eesti Haridusteaduste Ajakiri, nr 2(2), 2014, 200–236. lk 202. <http://dx.doi.org/10.12697/eha.2014.2.2.08>

Siiner, M. ja Vihalemm, T. (2013). *Jätkusuutlik keelepoliitika: kas ja kuidas?* Eesti teaduste akadeemia ja Eesti kirjanike liidu ajakiri, lk 82–84. Kasutatud 31.03.2024, MSiinerTVihalemm2_13.pdf (keeljakirjandus.ee)

Strömpl, J. (i.a). *Mis on kvalitatiivne uurimus? Üldmetodoloogilised küsimused*. Tartu Ülikool. Kasutatud 23.12.2023, Üldmetodoloogilised küsimused | Kvalitatiivsed uurimismeetodid sotsiaalteadustes (ut.ee)

Tabel 1. Eestikeelsele õppele ülemineku tegevuskava 2022–2030 seletuskiri (2022). Haridustöötajad. *Haridus- ja Teadusministeerium*. Kasutatud 16.03.2024, Lisa 2_Eestikeelsele õppele ülemineku tegevuskava 2022_2030 seletuskiri (hm.ee)

Tiit, E-M. (2014). *Eesti rahvastik*. ISBN 978-9985-74-588-5 (PDF). Statistikaamet, 2014.

Kasutatud 10.04.2024, Eesti rahvastik - Hinnatud ja loendatud (stat.ee)

- Tire, G. et al. (2022). *Eesti 15-aastaste õpilaste teadmised ja oskused matemaatikas, funktsionaalses lugemises ja loodusteadustes*. Eesti tulemused. PISA 2022. ISSN 2806-3627 (Võrguväljaanne). Tallinn. Kasutatud 16.04.2024, [Pisa_tulemused_2022__0.pdf \(hm.ee\)](#)
- Tomusk I. (2017). *Keelekasutuse aluspõhimõtted Eesti Vabariigi põhiseaduses ja nende rakendamine*. Keeleinspeksioon. <https://doi.org/10.12697/jeful.2017.8.1.16>
- Tomusk, I. (2015). *Keeleseadustest Eestis*. Õiguskeel 3/2015. Kasutatud 16.04.2024, <https://www.just.ee/media/249/download>
- Vabariigi Valitsus. (i.a). *Valitsus kinnitas haridusvaldkonna ja eesti keele arengukava*. Valitsuse kommunikatsioonibüroo. Kasutatud 01.04.2024, Valitsus kinnitas haridusvaldkonna ja eesti keele arengukava | Eesti Vabariigi Valitsus
- Vare, S. (2021). *Eesti keele õpetamine vene üldhariduskoolis*. Eesti keel vene koolis I. Kasutatud 16.04.2024, EESTI KEELE ÕPETAMINE TEISE KEELENA ÜLDHARIDUSKOO LIS (ut.ee)
- Vetik. R. (2008). *Eesti ühiskonna integratsiooni monitooring*. Aruanne (lk 172). Kasutatud 16.03.2024, Microsoft Word - monitooring.doc (integratsioon.ee)
- Vihalemm, T. (2011). *Keelepraktikad, kollektiivne identiteet ja mälu*. AS EMOR, SA Poliitikauuringute Keskus Praxis & Tartu Ülikool (koost.), Integratsiooni monitooring 2011 (lk 120)
- Voog, A. (2023). *Eesti ühiskonna lõimumise monitooring 2023*. Kultuuriministeerium. Kasutatud 09.05.2024, EIM 2023 (kul.ee)
- Vähemusrahvuse kultuuriautonomiam seadus. (2002). Riigi Teataja. Kasutatud 22.04.2024, Vähemusrahvuse kultuuriautonomiam seadus–Riigi Teataja
- Õpilaste Eesti. (2023). *Eesti Õpilasesinduste Liidu platvorm 2019. aasta Riigikogu valimisteks*. Kasutatud 16.04.2024, Seisukoht Õpilaste-Eesti-2023_EOEL-2018.pdf (opilasliit.ee)
- Õunapuu, L. (2014). *Kvalitatiivne ja kvantitatiivne uurimisviis sotsiaalteadustes*. Tartu: Tartu Ülikool.

LISAD

LISA. 1

Lugupeetud lapsevanem

Mina, Svetlana Maslenikova, olen Tartu Ülikooli Narva Kolledži 3. kursuse tudeng ning kirjutan oma lõputööd teemal „LASTEVANEMATE HOIAKUD JA VALMISOLEK EESTIKEELSELE ÕPPELE ÜLEMINEKUKS ÜHE IDA-VIRUMAA PÕHIKOOLI NÄITEL“.

Palun Teil osaleda uuringus. Uuringu tulemusena kogutud lastevanemate vastused ja kommentaarid annavad mulle võimaluse hinnata praegust olukorda eestikeelsele õppele üleminevates koolides ja aitavad andmete analüüsimisel järeldusteni jõuda.

Intervjuu raam koosneb 5 leheküljest ning küsimustele vastamiseks kulub keskmiselt 30–40 minutit. Intervjuu on anonüümne ja vabatahtlik. Tulemusi kasutan vaid oma uuringu tarbeks.

Üldandmed. Общие сведения.

1. Mitmendas klassis Teie laps/ lapsed õpib/õpivad? В каком классе учится/учатся Ваш ребёнок/Ваши дети?

2. Mis on Teie emakeel? Ваш родной язык:

3. Mis keeles Te räägite kodus? На каком языке Вы говорите дома?

4. Milliseid keeli Te valdate? Какими языками Вы владеете?

5. Mis on Teie haridustase? Какое у Вас образование?

6. Kui vana Te olete? Сколько Вам лет?

7. Kui palju vene emakeelega õpilasi õpib Teie lapse klassis? Сколько русскоязычных детей учится в классе с Вашим ребёнком?

8. Palun hinnake oma lapse eesti keele oskust 5 palli skaalal. (1 – väga vähene; 2 – vähene;

3 – rahuldav; 4 – hea; 5 – väga hea) Пожалуйста оцените знание эстонского языка Вашего ребёнка по 5- бальной шкале. (1 – неудовлетворительное, 2 – неважное, 3 – удовлетворительное, 4 – хорошее, 5 – очень хорошее)

Eestikeelsele haridusele üleminek. Переход на эстоноязычное обучение.

Kuivõrd Te nõustute või ei nõustu järgmiste väidetega? Насколько Вы согласны со следующими утверждениями:

Eestikeelsele õppele üleminekuga: С переходом на эстоноязычное обучение:

9. Õpilaste eesti keele oskust paraneb. У учеников повысится знание эстонского языка.

Palun põhjendage oma arvamust: Пожалуйста поясните:

10. Kas eesti keeles õpetamine mõjutab õppeaine omandamist? Преподавание на эстонском языке повлияет на усвоение предметов.

Palun rõhjendage oma arvamust: Пожалуйста поясните:

11. Venekeelsete õpilaste haridus- ja edasiõppimisvõimalused avarduvad. У русскоязычных учеников расширятся возможности для дальнейшей учебы и образования.

Palun rõhjendage oma arvamust: Пожалуйста поясните:

12. Venekeelsete õpetajate konkurentsivõime tööturul tõuseb. У русскоязычных учеников повысится конкурентоспособность на рынке труда.

Palun rõhjendage oma arvamust: Пожалуйста поясните:

13. Eesti ja vene keelt kõnelevad Eesti elanikud kontakteeruvad omavahel rohkem. Появится больше контактов между эстоноговорящими и русскоговорящими жителями Эстонии.

Palun rõhjendage oma arvamust: Пожалуйста поясните:

14. Kõikide Eestis elavate inimeste kokkukuuluvustunne suureneb. Повысится сплочённость между русскоговорящими и эстоноговорящими жителями Эстонии.

Palun rõhjendage oma arvamust: Пожалуйста поясните:

15. Eesti ja vene õppekeeleaga koolide õpilaste teadmiste tase ühtlustub. Уровень знаний учеников эстонских и русских школ станет равным.

Palun rõhjendage oma arvamust: Пожалуйста поясните:

16. Õpilastel suureneb lisakoormus. У учеников повысится уровень нагрузки.

Palun rõhjendage oma arvamust: Пожалуйста поясните:

17. Teadmiste omandamisel tekib õpilastel psühholoogiline stress. Получение школьных знаний вызовет психологический стресс.

Palun rõhjendage oma arvamust: Пожалуйста поясните:

18. Kui tähtis on Teie jaoks pedagoogilise kõrghariduse olemasolu õpetajal? Насколько важным для Вас является наличие педагогического образования у учителя?

Palun rõhjendage oma arvamust: Пожалуйста поясните:

19. Kas teie jaoks on oluline, et Teie lapsele/lastele õpetab õppeaineid eesti keelt emakeelena kõneleja? Является ли для вас важным, чтобы преподавание осуществлялось носителем языка?

Palun rõhjendage oma arvamust: Пожалуйста поясните:

20. Kas Te olete rahul, kui aineõpetaja (kes õpetab oma ainet eesti keeles) ei ole eesti keelt emakeelena kõneleja? Насколько вы считаете возможным преподавание не носителем предметов на эстонском языке?

Palun rõhjendage oma arvamust: Пожалуйста поясните:

21. Kas oleksite rahul, kui kooli õpetajal puudub pedagoogiline kõrgharidus, aga eesti keele tase on suurepärase? Является ли для вас приемлемым, если у учителя отсутствует необходимое педагогическое образование, но вместе с тем прекрасный уровень владения эстонским языком?

Palun rõhjendage oma arvamust. Пожалуйста поясните:

22. Kas oleksite rahul, kui kooli õpetaja on pedagoogiline kõrgharidus praegu omandamisel? Является ли для вас приемлемым, если у учителя отсутствует необходимое педагогическое образование, но он в данный момент находится в процессе его получения?

Palun rõhjendage oma arvamust: Пожалуйста поясните:

23. Kas on oluline, et lapsed, kelle emakeel pole eesti keel, arendaksid ja säilitaksid oma emakeelt ja kultuuri? Важно ли, чтобы дети с не эстонским домашним языком сохраняли и развивали свой родной язык?

24. Kui jah, siis kuidas toetate emakeele ja oma kultuuri säilitamist oma peres? Если да, то как будете поддерживать сохранение русского языка?

25. Kas tahaksite vene õppekeelega koole säilitada, kui selline võimalus oleks? Хотели бы вы сохранить русские школы в Эстонии, если была бы такая возможность?

Palun rõhjendage oma arvamust: Пожалуйста поясните:

26. Millised ohud ja hirmud Teie arvates seoses üleminekuga kaasnevad? Что для вас является самой большой проблемой в переходе на эстонский язык обучения? Ваши сомнения и страхи?

27. Kas Teil on raske lastele kodutöodes abiks olla, kui nad seda vajavad? Miks? Сложно ли Вам помогать своим детям с домашней работой, если они нуждаются в помощи?